

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תוכן עניינים

- א. מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין.....2
- ב. מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן.....3
- ג. הקורח קרחה בראשו.....6
- ד. והמקיף פאת ראשו.....6
- ה. והמשחית פאת זקנו.....7
- ו. והשורט שריטה אחת על המת חייב.....8
- ז. שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת 9
- ח. על הראש שתיים אחת מכאן ואחת מכאן.....9
- ט. על הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה.....9
- י. ואינו חייב עד שיטלנו בתער.....10
- יא. קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה.....16
- יב. לרבות כל הראש.....16
- יג. אין לי אלא בכהנים ... בישראל מנין ... ומה להלן על מת אף כאן על מת.....17
- יד. נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת.....18
- טו. לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא ואותבינהו בבת אחת דהויא ליה התראה לכל חדא וחדא.....18
- טז. וכמה שיעור קרחה ... כגרים.....19
- יז. הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שתיים.....20
- יח. במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת שהוא חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה.....21
- יט. פאת ראשו סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו.....23
- כ. אחד המקיף ואחד הניקף לוקה ... במסייע ודברי הכל.....25
- כא. יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד.....26

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

דף כ.

א. מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין

כבר התבאר במסכת קידושין דף נח: וב"ב דף קכג: שמתנות¹ שלא הורמו הרי הן כמי² שהורמו³, לפיכך ישראל שנפלו לו טבלים בירושה מבית סבו – אבי אמו כהן, והפריש מהן תרומה ומעשרות, הרי הן בתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושה מאבי אמו, ואם קידש בהן אשה הרי זו מקודשת, שאע"פ שאינן ראוין לו לאכילה יש לו למכרן למי שהן ראוין לו.

אבל ישראל שקידש בתרומה שהפריש מגרנו, אינה מקודשת שהרי אין לו למכרה, ואין לו בה אלא טובת הנאה, לפי שנותנה לכל כהן שירצה, וטובת הנאה אינה ממוין⁴.

¹ רמב"ם שם הלכה ו

² בשו"ת באר יצחק או"ח ד כתב טעם הדבר משום שכבר זכו בהן הכהנים משולחן גבוה, ובוה ביאר שלכן אי טובת הנאה אינה ממוין לקנותו ע"ג קרקע, אזי אין שייך בזה להקנות אנ"ק, משום דזה גרוע מהפקד דזה הוי כב' נותנים מיוחדים, דהא הקרקע נקנה להם מכח הבעלים היינו ר"ג והמתנות הוי מקבלי מתנות ממוין גבוה, וכדאמרינן בכל דוכתי במתנו' כהונה דמשולחן גבוה קזכו, והוי כמו ב' נותנים דלא שייך בזה קנין אנ"ק.

³ ולענין הלכה קי"ל דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וכמו שפסק רבינו ז"ל וכ"כ בפ"ג מה' נחלות וכן פסקו הטור והש"ע ח"מ סי' רע"ח סעי' ה ויו"ד סא יד ועיין בהרב כנה"ג ז"ל חו"ד סי' ס"א בהנחת ב"י אות י"ח. שער המלך שם

⁴ בכל התורה קי"ל אינה ממוין כמ"ש הש"ך חו"מ שנ והפרי חדש יו"ד סוף סימן ס"א חו"ן מנדרים דקי"ל טובת הנאה ממוין ונתן טעם הכ"מ פ"ז דנדרים דויתור אסור במודר הנאה עיין עליו. ועיין פתחי חושן חלק ה פרק ז הערה לה שאין טובת הנאה נקנית בחליפין ברמ"א סימן רג סעיף א,, אבל הש"ך סק"א כתב דלענין חליפין טובת הנאה ממוין ונקנה בחליפין ואנ"ק. ובקצה"ח סק"א תמה הרי קי"ל טו"ה אינו ממוין אף לענין ירושה, וכמ"ש הרמ"א סימן רעו סעיף ו וכ"ש לענין ק"ס, וגם בנה"מ הסכים לדעת הרמ"א דאין טו"ה נקנה בחליפין, עיין שם, וגם בשו"ת מהרי"ט ח"ב יו"ד סימן ה כתב דאף למ"ד טוה"נ ממוין, לענין הקנאה לא חשיב ממוין ואינו נקנה לא באגב ולא בחליפין, עיין שם, ועי' עוד פרק ט סעיף יב. ועכ"פ נראה דדוקא בקנין אגב וחליפין אינו נקנה משום שאינו בגוף החפץ, כגון משיכה והגבהה, אבל בשאר קנינים שהם בגוף החפץ, אף בטובת הנאה מועיל, וכן משמע מדברי הפוסקים בסימן קצה סעיף ט שהביא דעת יש אומרים ששכירות קרקע אינו נקנה בחליפין, וכתבו הטעם משום דכיון שאינו מקנה גוף החפץ דמי לטובת הנאה (עי' בקצה"ח שם סק"ה ובנה"מ שם סק"ד, ועי' פרק ב סעיף טו), ומשמע דבשאר קנינים אפשר להקנות טובת הנאה. ועיין בקצה"ח סימן ערה סק"א וסימן רעה סק"א, ומ"ש נה"מ סימן ערה סק"א בדין להפקיר טוה"נ, עי' בטבעת החושן שם מדברי האחרונים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואם זכתה בו האשה זכיה גמורה, וכגון ישראל שקדש לכהנת בזרוע ולחיים⁵, דכהנת אוכלת במתנות אף על פי שהיא נשואה לישראל⁶ מקודשת⁷.

ב. מחיצה לאכול דאורייתא מחיצה לקלוט דרבנן וכי גזור רבנן כי איתיה בעיניה בטבליה לא גזור רבנן

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף קיג: שמעשר שני⁸ אינו ניתן לכהן וללוי אלא שייך לבעלים ונאכל⁹ לבעליו לפנים מחומת ירושלים שנאמר (דברים יד פסוק כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֶׂר וְגו' ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית¹⁰ שנאמר (שם) מַעֲשֶׂר דְּגַנְךָ תִּירְשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת פְּקָדְךָ וְצֹאנְךָ מַעֲשֶׂר דְּגַנְךָ תִּירְשָׁךְ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ מִה בְּכֹר אֵינוֹ נֹאכַל אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת אֶף מַעֲשֶׂר שְׁנִי לֹא יֹאכַל אֲלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת¹¹

⁵ שייך רק במתנות שגבי תרומות ומעשרות אפי' ישר' שקדש כהנת גם היא לא זכתה אלא בטובת הנאה ומשנתארסה לישראל אינה אוכלת בתרומה וזה פשוט.

⁶ וכמ"ש רבינו פ"ט מהל' בכורים הלכה ב'

⁷ דאע"ג דלדיד' לא שוי ממון אפ"ה כיון דלדיד' שוה ממון מקודשת. שער המלך שם

⁸ רמב"ם מעשר שני ונמסר רבעי פ"ב ה"א

⁹ ועיין מגילת אסתר שהרמב"ם לא מנה אכילת מעשר שני מצוה בפני עצמה כי דעתו שהיא בכלל מצות הפרשת מעשר אבל עכ"פ גם לדעתו נראה שצריך לברך (דרך אמונה שם ס"ק א) והרמב"ן במ"ע א שהוסיף על הרמב"ם והיראים מצוה זו דעתם שהוא מצות עשה ועיין מנחת חינוך מצוה תמב אות א שכתב שאפשר שאינו מקיים כלל מצות עשה באכילתו בירושלים ואין בו אפילו לאו הבא מכלל עשה לדעת הרמב"ם רק שחייב לאכול בירושלים כיון שיש לאו אם אוכלו בחוץ

¹⁰ ועיין בסמ"ג מצות עשה מצוה קלו "מידת חסידות שפודים מעשר שני בזמן הזה בשוויי כדרך שפודין אותו בפני הבית והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה לכתחילה בפרוטה בזמן הזה פודה לא יהיה זה חמור מן ההקדש ומשליך הפרוטה לים הגדול אבל לשאר נהרות צריך לשוחקה בתחילה כדמוכח בפסחים פרק כל שעה (כת, א), וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות הרי זה מחולל ושורף את הפירות שחילל עליהם כדי שלא יהיה תקלה לאחרים

¹¹ ובזמן הזה עיין בסמ"ג עשה קלו שם שהביא מספר התרומה (הלכות ארץ ישראל) שפירש שם שאם הפירות לא הוכשרו שמותר בזמן הזה לאוכלן בירושלים וכתב "לא ידעתי מניין לו" ועיין בערוך השולחן העתיד הל' מעשר שני סי' קיט סעי' ו-ז שיישב דעת התרומה אמנם עכ"פ אסור לאכול בזמן הזה משום איסור אכילת מעשר שני בזמן הזה (עיין ל"ת קנ)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כל האוכל¹² כזית מעשר שני בדרך אכילתו¹³ חוץ לחומת ירושלים בלא פדיון, לוקה¹⁴. ואפילו אין בו שוה פרוטה¹⁵, שנאמר (שם יב פסוק יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגו'.

אם אכל בתוך¹⁶ החומות מעשר שני בזמן שאין מזבח אע"ג שהוא אסור אינו לוקה.

אם אכל¹⁷ מעשר שני שנטמא טומאה דאורייתא¹⁸, חוץ לחומה אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות.

מעשר שני¹⁹ שנכנס לירושלים אסור להוציאו משם שכבר קלטוהו מחיצות וכן פירות הנלקחין בכסף מעשר שנאמר (שם יד פסוק כג) ואכלת לפני ה' אלקיך, עבר והוציאן או שיצאו בשגגה יחזרו ואכלו בירושלים, וקליטת מחיצות מדבריהם, ולפיכך אם פדאם משיצאו²⁰ ואכלן, אינו לוקה כיון שמדאורייתא הרי הוא פדוי²¹.

י"א²² שבזמן הזה אין חייב משום לאו זה כיון שאין מעשר שני מן התורה בזמן הזה וי"א שאף בזמן הזה חייב

¹² שם הלכה ה

¹³ מנחת חינוך מצוה תמב אות ז וכתב עוד ואפשר דכאן חצי שעור חמור יותר או שלא בדרך אכילה, נהי דאינו עובר על הלאו, מ"מ כיון דאיכא עשה וצרת הכסף וגו' כמו שכתבו התוס' מכות י"ט ע"ב ד"ה אמר, אם כן עובר בלאו הבא מכלל עשה, אפשר בכלשהו ג"כ עובר. עיין בפרי מגדים יו"ד בפתחה להלכות שחיטה השורש השני, ונפקא מינה לענין שבועה. וגם להסוברים דשלא בדרך אכילה הוא רק אסור דרבנן, כאן עובר בעשה ועיי"ש עוד שלפי מאי דפסקינן ברמב"ם כאן פ"ג הי"ז, דמעשר שני ממון גבוה הוא, א"כ גוי האוכלו חייב מיתה משום גזל דהוא משבע מצוות, ומה לי גזל הדיוט ומה לי גזל גבוה. וישראל זוכין בירושלים משולחן גבוה, אבל גוי יכול להיות דחייב משום גזל

¹⁴ אם נכנס המעשר לירושלים כמבואר לקמן ל"ת קמב

¹⁵ מנחת חינוך מצוה תעג ודוקא שבמעשר שני היה שוה פרוטה רק מה שאכל היה שוה פחות אבל אם מעיקרא מה שהפריש היה פחות משוה פרוטה אינו לוקה דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק ע"ד לדעת החזו"א

¹⁶ דרך אמונה שם ס"ק לט בשם הישועות מלכו

¹⁷ רמב"ם שם פ"ג ה"א

¹⁸ ובטומאה דרבנן דינם כפירות טהורים עיין ברמב"ם שם הי"ב והי"ג

¹⁹ רמב"ם שם ה"ט

²⁰ אבל פדיון בתוך העיר אינו חל כלל כמש"כ הרמב"ם בה"ח

²¹ וכאן אין שייך לומר כיון דמדבריהם אינו פדוי הוי ליה מעשר שני וחייב, כמבואר בכמה מקומות דע"י דרבנן הוי דאורייתא, דזה לא שייך כאן, והחילוק קל להבין (מנחת חינוך מצוה תמב אות ג)

²² שו"ע יו"ד סי' שלא ומנחת חינוך מצוה תמב אות ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אינו לוקה²³ מן התורה משום לאו זה עד שיאכלנו אחר שנכנס לחומת²⁴ ירושלים²⁵, ויצא אחר כך, שנאמר (שם טו פסוק כ) לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ תִּאֲכַלְנָה²⁶ כיון שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ לוקה, אבל אם אכלו קודם שיכנסו לירושלים, עובר בעשה²⁷ שנאמר (שם יד פסוק כה) וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בְּיָדְךָ וּמִכֵּין²⁸ אותו מכת מרדות מדבריהם²⁹.

וכבר התבאר בב"מ שם במעשר שנכנס לירושלים ונפלו מחיצות³⁰ ויצא ששוב א"א לפדותו, שהרי אין שם מחיצות להחזירו לשם ואי אפשר לפדותו מאחר שנכנס וכ"ש אם לא יצא ואף על פי שאין בו שוה פרוטה שאינו אלא מדרבנן³¹ אפ"ה מחיצות קולטות אותו וא"א לפדותו גם אחר שיצא. וי"א³² דדוקא אם לא יצא אבל אם יצא יכול לפדותו כיון שנפלו מחיצות. וכן הלכות

²³ רמב"ם שם ה"ו תוס' מכות יט ע"ב ד"ה אמר ר' יוחנן

²⁴ ומה שכתב החינוך מצוה תמב משיראה פני הבית, היינו לפנים מן החומה דרואה פני הבתים שבעיר (מנחת חינוך שם אות ב)

²⁵ ואפילו אם אדם אחר הכניסו שלא מדעת בעלים נחשב כנכנס וכקליטת מחיצות (מנחת חינוך תמב אות ט)

²⁶ כן הוא בגמ' מכות יט ע"ב בפנינו וה"נ תיקן הרש"ש

²⁷ וז"ל תוס' שם "אמר רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו משיראה פני הבית – וקשה דכיון דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאכלו חוץ א"כ למה הוזהר לעולם לפדות מעשר שני וי"ל דודאי ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב וצרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא" וגם הרמב"ם מודה לזה כמש"כ בחזו"א דמאי סי' ג ס"ק ב ועיין ערוך לגר מכות שם שהביא דעת רש"י בב"מ צ ע"א דעובר בלאו גם אם לא נכנס מעולם לפנים מחומות ירושלים

²⁸ ועיין דרך אמונה שם בבה"ל ד"ה מכין אותו שהוכיח שדעת תוס' שאינו לוקה מכת מרדות

²⁹ ואע"ג שלא מצינו שלוקים על עשה מכת מרדות כגון איסורי אכילה האסורים בעשה היינו משום שכשהחפץ עצמו אסור באכילה אין צריך חיזוק לאוסרו גם במכת מרדות אבל הכא אין על המעשר שני איסור אכילה אלא שלא שביטל העשה של פדיון או אכילה בירושלים ומדרבנן נתנו לו גם איסור אכילה ועל זה לוקה ביאור הלכה שם ד"ה אינו לוקה

³⁰ היינו שהרב הבית והמזבח דאי רק נפלו מחיצות לבדן הרי פסק רבנו בפ"ו מביה"ב הט"ו דאוכלין מע"ש אף על פי שאין חומה והעיקר שיהא מזבח קיים וה"ה אם נכנס בזמן שביהמ"ק קיים ונפגם המזבח וה"ה בזה"ו כשאין מזבח ג"כ קלטהו מחיצות וא"א לפדותו. ודעת הרמב"ן וריטב"א, שדוקא אם נכנס בעוד הבית קיים ואח"כ נחרב אבל אם נכנס בזה"ו וחזר ויצא לא קלטהו מחיצות ואפשר לפדותו. ובריטב"א ב"מ שם בשם רבו דמדרבנן אסור לאכול אם נפלו מחיצות אף שהבית והמזבח קימין ועי' במנ"ח מצוה תע"ג ובשאר אחרונים שנתקשו בזה ועי' במל"מ ובמנ"ח וחזו"א שם נתקשו בדבריו ועי' במרכה"מ שביאר דבריו. דרך אמונה שם קיד

³¹ בשטמ"ק ורבנו קיצר כאן דהא קי"ל כמ"ד אין בחומשו ש"פ אלא רבותא נקט דאפי' אין בו

³² תי' ראשון ברמב"ן כאן אבל במסקנתו תי' תירוצו אחר אבל הריטב"א שם כ' תי' זה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

בכסף מע"ש שא"א לפדותו אא"כ נטמא, נמצא דבר שאין לו מתירין³³ ובטל ברוב.

ג. הקורח קרחה בראשו

הקורח קרחה³⁴ על המת ואפילו אינו קרובו לוקה שנאמר (ויקרא כא פסוק ה) לא יקרחו קרחה בראשם ונאמר (דברים יד פסוק א) ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת.

גם הנשים³⁵ מוזהרות בבל יקרחו ויש להזהירם שלא תתלשנה בשעריהן על מת, שלא תבאנה לידי קרחה.

ואפשר שאם³⁶ קרח ראש הגוי פטור³⁷.

ד. והמקיף פאת ראשו

אין מגלחין³⁸ פאתי הראש כמו שהיו עושין עובדי כוכבים שנאמר (ויקרא יט פסוק כז) לא תקפו פאת ראשכם, וחייב על כל פאה ופאה.

אינו חייב³⁹ אלא בתער⁴⁰ או כל הדומה לו שמשחית את השיער מעיקרו כמבואר להלן.

³³ ואף על גב דאפשר לבנות מזבח ולאכול לא מקרי דבר שיש לו מתירין כיון שיש טורח מרובה בדברו כמבואר ברמב"ן

³⁴ רמב"ם עבודת כוכבים פי"ב ה"ט

³⁵ שו"ע ונו"כ שם יב

³⁶ מנחת חינוך תסז אות ו

³⁷ וכמו בהקפה דמותר להקיף הגוי ולאוסרים שם הכ"ז אסור (עיין ל"ת מג) והמנחת חינוך כתב זה גבי לאו דגדידה (ל"ת מה) וה"ה הכא דדיניהם שוים בזה וכמש"כ בחינוך כאן "וכל ענינה כדין חברתה הקודמת (לא תתגודדו) בשווה

³⁸ רמב"ם עבודת כוכבים פי"ב ה"א ושו"ע יו"ד קפא סעי' ב

³⁹ שו"ע שם סעי' ג וחכמת אדם שם סעי' מז

⁴⁰ בחינוך מצוה רנב כתב בדעת הרמב"ם דס"ל דאין מקיף אלא בתער דזה רק לענין חיובא אבל איסורא איכא אף במספרים כעין תער אבל דעת הב"י דלפי הרמב"ם מותר לגמרי ועיין בשו"ת חיים שאל ח"ב סי גב ועיין בדרכי תשובה סי' קפא ס"ק ב הביא מס' חמרא וחיי דף מח שהביא דברי הריטב"א דאע"ג ששורת הדין מותר במספרים אפי' כעין תער "מדת חסידות שלא לעשות כן לפני הרואים" ועיי"ש שהביא מהרבה אחרונים שחלקו על הב"י וס"ל דאף לפי הרמב"ם פטור אבל אסור במספרים כעין תער

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אשה אינה במצות הקפה⁴¹ ומותרת להקיף אפילו בתער לעצמה או לחברתה לפיכך האשה שגלחה פאת ראש האיש פטורה שנאמר (שם) לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך, כל שישנו בבל תשחית ישנו בבל תקיף ואשה שאינה בבל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בבל תקיף⁴². וי"א⁴³ שאף על פי שמותרת להקיף פאת ראשה, אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן⁴⁴. וי"א⁴⁵ שאין האיסור אלא מדרבנן.

העבדים⁴⁶ הואיל ויש להם זקן חייבים בהקפת הראש כאנשים. וטומטום ואנדרוגינוס הרי הן ספק ונותנין עליהן חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום וחייבים בכל ואם עברו אינם לוקין ולפיכך אסורין בהקפת הראש.

נוהגים שלא לגלח התינוקות עד מלאת להם שלש שנים כדי לחנכם אז במצות פאת הראש⁴⁷.

ה. והמשחית פאת זקנו

דרך כהני⁴⁸ עובדי כוכבים היה להשחית זקנם לפיכך אסרה תורה להשחית הזקן בין זקנו ובין זקנו של חבירו⁴⁹ שנאמר (שם) ולא תשחית את פאת זקנך ואין המתגלח לוקה עד שיסייע.

⁴¹ ואין בזה משום לפני עור במה שמקיפה לאיש כיון שאם היא לא תקיף הוא יקיף לעצמו והיה עובר בב' לאוין דמקיף וניקף וע"י שהיא מגלחת אותו מפרישתו עכ"פ מאיסור מקיף (רע"א בשו"ע שם)

⁴² שם ה"ב

⁴³ שם ה"ה שו"ע שם סעי' ו

⁴⁴ ועיין ברע"א שם שמצדד שמותר לאשה להקיף קמן ומסיים שם וצ"ע

⁴⁵ השנת הראב"ד שם

⁴⁶ שם ה"ד סעי' ז ח

⁴⁷ עיין סידור עם פי' מהרי"ד מלאדי קסט ב טעם ע"פ קבלה, ועיין מכתבי הרח"א שפירא ממונקאטש בס' הלולא דרשב"י לריא"ז מרגליות, ועי' שעה"כ להרח"ו דרוש ל"ג בעומר שבארץ ישראל יש נוהגים לגלח ראש התינוקות בפעם ראשונה בהילולא דרשב"י במירון בל"ג בעומר ועיין בשו"ת תשובות והנהגות ח"ד סי' קיא בשם החזו"א שלא לגלח קודם ג' שנים כיון שדבר זה מויק ליכרונו של הילד ועיין שו"ת ערוגת הבושם או"ח סי' רי ובשו"ת מאור יהושע סי' ב ובשו"ת מהר"ם בריסק שכתבו ג"כ שלא יקדים וידוע שיש בזה מנהגים שונים עיין שו"ת חיי הלוי ח"ד סי' קיא ואכמ"ל

⁴⁸ רמב"ם שם ה"ז

⁴⁹ ואף על פי שבהקפת הראש ילפינן שאף הניקף חייב מפני שכתוב לא תקיפו בלשון רבים והכא כתיב לא תשחית בלשון יחיד, כתב ברמב"ן מכות כא ע"א שמכל מקום כיון שבכהנים כתוב ופאת זקנם לא יגלחו בלשון רבים, ילפינן בגזירה שוה ישראל מכהנים, או לפי שאף בהקפה לא מלשון רבים למדנו ששניהם חייבים, אלא שמשמעותו של לא תקיפו היא לא תניחו להקיף שהמניח להקיף כמקיף, ולכן אף בלא תשחית פירושו לא תניח להשחית. וכ"כ בריטב"א שם בשם הראב"ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אשה שיש לה זקן⁵⁰ מותרת להשחית זקנה ואם השחיתה זקן האיש פטורה⁵¹. וי"א⁵² שאף על פי שמותרת להשחית זקנה, אסורה⁵³ להשחית זקן האיש ואפילו הוא קטן⁵⁴. וי"א⁵⁵ שאין האיסור אלא מדרבנן.

טומטום ואנדרוגינוס⁵⁶, שהם ספק איש ספק אשה, אסורים בהשחתת הזקן מספק כאיש, ואם עברו והשחיתו אינם לוקים, כאשה.

עבדים כנענים⁵⁷ הואיל ויש להם זקן, אסורים בהשחתה, ואף על פי שבכל המצוות אינם מצווים אלא כנשים, בהשחתה חייבים, שהנשים עצמן לא נפטרו אלא מפני שאין להן זקן, ועבדים הרי יש להם זקן.

ו. והשורט שריטה אחת על המת חייב

השורט⁵⁸ שריטה⁵⁹ אחת על המת אפילו כל שהיא⁶⁰ לוקה שנאמר (שם פסוק כח) וְשָׂרָט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתֶּנוּ בְּבֶשְׂרְכֶם, ונאמר (שם פרק כא פסוק ה) וּבְבֶשְׂרָם לֹא יִשְׂרְטוּ שָׂרִיטָה אֶחָד כֹּהֵן⁶¹ ואחד ישראל.

⁵⁰ שם ושם סעי' יב

⁵¹ ולמתירים לאשה להקיא לאיש מותר לה אף להשחית (ש"ך ס"ק ח)

⁵² שם ה"ה שו"ע שם סעי' ו וסעי' יב

⁵³ ואפשר דאסורה משום לפני עור אבל דעת רע"א שם שאין בזה משום לפני עור

⁵⁴ ועיין ברע"א שם שמצדד שמותר לאשה להקיא קטן ומסיים שם וצ"ע

⁵⁵ השנת הראב"ד שם

⁵⁶ רמב"ם שם ה"ד ושו"ע שם סעי' ח

⁵⁷ שם ושם סעי' ז

⁵⁸ רמב"ם עבודת כוכבים פ"ב הי"ב שו"ע יו"ד סי' קפ סעי' ח

⁵⁹ "ונכפלו הלאוין, דפסוק אחד כתיב בפרשת קדושים (ויקרא י"ט, כ"ח) ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם, ובפרשת אמור כתיב בכהנים (שם כ"א, ה') ובבשרם לא ישרטו שרטה, וכאן כתיב לא תתגודדו, והכל לאו אחד. אף על פי דשריטה משמע ביד וגדירה משמע בכלי, מ"מ פוסקים דגדירה ושריטה הכל אחד כר' יוסי במכות כא ע"א דהלכתא כוותיה, ובין שהתרו בו מלאו דשריטה או מלאו דלא תתגודדו חייב מלקות, כי הכל אחד הן ביד והן בכלי, ויכול. להתרות בו מאיזה לאו שירצה כי הכל אחד, עיין בבספ משנה" (כאן הי"ג) (מנחת חינוך מצוה תסז אות א)

⁶⁰ מנחת חינוך שם

⁶¹ "והנה אף על פי שבכהנים מבואר לאו זה בפני עצמו, מ"מ אינו נמנה בפני עצמו כי בא להשלים הדינים, כמו שמבואר בספר המצוות לרבינו בכמה מקומות כגון קרחה (לאוין קע"א) וגילוח הזקן (לאוין מ"ד) דאף על פי שבכהנים נכפלו אינם רק לאו אחד כי הם להשלים הדינים, ויש הרבה כזה בספר המצוות להרמב"ם מי שבקי בדבריו. ומ"מ צ"ע קצת, אם התרו בלאו דכהנים אם לוקה, דסובר דמלעיגין בו וכהתוס' שבת ע"ג ע"ב ד"ה משום, א"כ אפשר דסבר דהתורה הזהירה לכהנים דקדושים ביותר, ואפשר כיון דהכל לאו אחד הוי התראה, וצריך עיון קצת". (מנחת חינוך שם אות א) "כתב הרמב"ן בפירוש התורה בפסוק בנים אתם וגו' (דברים י"ד, א') וזה לשונו שם, על דעת רבותינו בשניהם אינו אלא על המת, ויתכן שהיתה המצוה הראשונה

תרימוות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ז. שרט שריטה אחת על חמשה מתים או חמש שריטות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת

שרט שריטה⁶² אחת על חמש מתים או חמש שריטות על מת אחד לוקה חמש, והוא שהתרו בו על כל אחת ואחת. ואם שרט חמש שריטות בבת אחת י"א שאינו חייב אלא אחת⁶³, וי"א⁶⁴ שחייב על כל אחת ואחת.

ח. על הראש שתיים אחת מכאן ואחת מכאן

המגלח⁶⁵ שני צדעיו אפילו בבת אחת, והתראה אחת, לוקה שתיים, אחד המגלח הפאות בלבד ומניח שיער כל הראש, ואחד המגלח כל הראש כאחד, לוקה הואיל וגילח הפאות.

ט. על הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה

בכהנים לאמר שאם היה הכהן מקורח ומגורד אינו ראוי לעבודה כמו שאמר (ויקרא כ"א, ו') ולא יחללו וגו', והנה עבודתם מחוללת, וכאן ביאר כי המצוה גם לישראל, והוצרכו לשתייהן עכ"ל. ואינו מבין דבריו הקדושים שכתב אם היה הכהן מקורח ומגורד שהוא מחלל עבודה, דלא מצינו זה בגמ' וברמב"ם ז"ל דעבודתו מחוללת, דהא שיעור הקרחה על המת לדעת הרמב"ם היא בכגרים כמו שפסק בפ"ב מעבודה זרה ה"ו, ולדעת הרא"ש (מכות פ"ג ס"י ב'–ג') חייב על שתי שערות, וזה ודאי דלא הוי מום, דהא אפילו קרחן בכל ראשו דמבואר במשנה בכורות מ"ג ע"א אינו מחלל עבודה, כמבואר בגמ' שם ע"ב מאי איכא בין מומא לבין אינו שוה בזרעו של אהרן, מומא מחיל עבודה שאינו שוה בזרעו של אהרן אינו מחיל עבודה. וכן בשורט על המת דחייב אפילו בכל שהוא אין זה מום ולמה יחלל עבודה. ולדעתי זה הוי כמו שעובר על שאר איסורי התורה דאינו פסול לעבודה כמו שמבואר בש"ס ופוסקים, ומאי איריא לאוין הללו דגרידה וקריחה שהוא לאו השוה בכל ישראל לשאר לאוין שבתורה דאינו נפסל לעבודה אם עבר הכהן, ובפרט שאינו מחלל עבודה. וצריך עיון גדול ליישב דברי הרמב"ם זללה"ה. (קומץ מנחה שם) ועיין משך חכמה ויקרא פכ"א פס' ה לא יקרה קרחה בראשם כו' – כתב זה להורות שהמגולח זקן ומקורח ראש כו' אינו ראוי שישמש ע"ג מזבח, ומחלל עבודה לפ"ו. ואין זה סותר לדברי הגמ' בזבחים י"ז דאמר דאינו מחלל עבודה, דאיסורים דקרחה וגלוח זקן ושרט הוי דינו כמטמא למתים וכנושא נשים פסולות, דכל זמן שהם עמו מחלל עבודה (לדעת קצת) (ע' רמב"ם דברים ר"פ יד) ואינו עובד ע"ג המזבח, וכיון שגורד (בכורות מה:) הוא כשר לעבוד כו', כן הכא עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד זה פסול לעבוד. ויעיין תוס' יבמות פ"ה ד"ה וכל מקום שהוא פסול.

⁶² רמב"ם שם וש"ע שם

⁶³ דרכי תשובה שם ס"ק יג

⁶⁴ ועיין מנ"ח שם אות ד

⁶⁵ רמב"ם עבודת כוכבים פ"ב ה"א וש"ע יו"ד קפא סעי' ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

פאות הזקן⁶⁶ הם ה', ולוקה על כל פאה ופאה ואם נטלן כולן כאחת לוקה חמש, ורבו בהם הדעות⁶⁷, לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעביר תער על כל זקנו כלל. ואפילו על השפה העליונה⁶⁸ או תחת הגרון.

י. ואינו חייב עד שיטלנו בתער

⁶⁶ שם וש"ע יו"ד קפא סעי' יא וחכמ"א כלל פט סעי' יד

⁶⁷ שפי' על הזקן שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת מלמטה ועיי"ש בפירוש המשניות דשתיים מכאן וכו' היינו מצד ימין ומצד שמאל ואחת למטה הוא כדאיתא בגמ' שם ע"ב תנו רבנן פאת זקנו סוף זקנו ואיזהו סוף זקנו שכולת זקנו ועייין בב"י כאן שפי' "ולפיכך נקרא שכולת הזקן לפי שבאנשים שאינם ממולאים בזקן הרבה בולט הזקן במקום שהוא כמין שכולת" ונחלקו הראשונים בביאור ארבע הפאות שמכאן ומכאן לר"ח מקום חיבור הלחי לצדעים מימין ומשמאל ושני גבולי השפה מימין ומשמאל ואחת למטה

ולרש"י שם במשנה (מובא ברא"ש ובטור) אחת מקום חיבור הסנטר לעצם מימין ואחת כנגדו משמאל ואחת מקום חיבור הלחי לצדעים מימין וכנגדו משמאל

ברמב"ם שם כתב "וחמש פאות יש בו לחי העליון ולחי התחתון מימין וכן משמאל ושכולת הזקן" ועייין במאירי שם בסוגיא שפירש שהלחי העליון הוא צד הלחי שמן הפה ולמעלה, והפאה היא החידוד הבולט בלחי העליון, ומקום בליטתו הוא סמוך לאוזן, כנגד הנקב מצד הפנים מתחת העיניים והוא תחילת הזקן והלחי התחתון היינו מקום בליטת הלחי התחתון, והוא תחת לאוזן נוטה מעט לצד אחוריה פאה שבלחי העליון היא במקום פרק, ובצ"צ למשניות מכות פ"ג סוף אות ג, ע"פ ריטב"א מכות שם בדעת הרמב"ם כתב. שכל אורך הלחי הוא בכלל האיסור, ולא שסוף הלחי, או קרן זוית שבו, בלבד הוא שנקרא פאה, ואין היתר אלא בשער של שפה בלבד

ברש"י בריש מסכת שבועות (ג ע"א ד"ה ועל הזקן) ובפרשת קדושים (ויקרא שם) שעצם הלחי המחובר לצדעים הוא רחב הפנים ויש לו שני פאות הרי זה ארבע ואחת למטה

דעת הריב"ן במשנה שם (פירש"י בפנינו וכן הביא במאירי בשם יש מפרשים) שהפאה הראשונה שמכאן ומכאן היא פרק ראשון של זקן, תחת האוזן מקום שהלחי התחתון יוצא משם, בחודו של לחי שכולט, והפאה התחתונה שמכאן ומכאן היא בשתי השבולות שבסנטר בעצם קמן שמחבר הלחיים יחד, וכל אחד מהם לסוף הלחי ועייין פרישה אות יא בחילוק שבין דעה זו לדעת רש"י

והפאה החמישית למטה, היא בסנטר, ואין בסנטר אלא פאה אחת, כל מה שבסנטר לצד האויר וכמש"כ בצ"צ במשניות שם לדעת הרמב"ם ולדעת הסוברים ששתי הפאות התחתונות הן שתי שבולות הזקן שבסנטר מכאן ומכאן של העצם הקמן המחבר הלחיים הפאה החמישית היא השיער באמצע הסנטר, ופרק הוא בפני עצמו (ולדבריהם יש בסנטר שלש פאות) ודעת היראים (ביראים השלם סי' שכה) שהיא תחת הלחיים סמוך לגרון בסוף הזקן סמוך לגרגרת (ובטור כתב דיעה זו בשם ר"ח אמנם בב"י השיג עליו שאינו ר"ח) ובראשונים השיגו על היראים דבהשחתה פאת זקנך כתוב, ותחת הגרון אינו פאת זקן ומותר לגמרי בכל הגרון אמנם דעת בהגהות סמ"ק סי' ע כתב שאפילו תחת הסנטר אוסר רבינו תם בתער לפי שפעמים שמושך אליו העור של הפאה ובב"ח כתב לאסור מתחת הגרון שכשמגלחים כל השער שתחת הגרון משחיתים עיקר הפאה סמוך לגרגרת שאין מגלחים לחצאין להניח שבולת הזקן אלא מגלחים הכל ועייין בביאור הגר"א ס"ק יח שכתב דהרמ"א שאסר להעביר תער גם תחת הגרון לפי שדומה לתיקון הנשים

⁶⁸ לדעת הרמב"ם שם ה"ח "השפה מותר לגלחו בתער והוא השיער שעל גב השפה העליונה וכן השיער המדולדל מן השפה התחתונה ואע"פ שהוא מותר לא נהנו ישראל להשחיתו אלא יגלחו קצתו עד שלא יעכב אכילה ושתייה" אבל לדעת ר"ח הנ"ל בשפם יש את אחת משתי הפאות וא"כ ראוי להחמיר מדינא וכמש"כ במ"ז ס"ק ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

כבר התבאר במסכת נוזר דף מ: שאינו חייב על השחתת פאת הזקן עד שיגלחנו בתער, שנאמר וְלֹא תִשְׁחִית גִּילּוּחַ שִׁישׁ בּוֹ הַשְּׁחַתָּה וְזֶהוּ תֵּעָר, והמעבירו בתער עובר בחמשה לאוין שיש בו חמשה פאות, אבל במספרים מותר⁶⁹ ואפילו כעין תער⁷⁰. וי"א⁷¹ שעב"פ חייב להשאיר שיער כדי קריצת צפורן, ובלא זה הרי זו השחתה גם במספריים כעין תער, ולכן אין לגלח למשעי באופן שהבשר חלק לגמרי בלי חגירת ציפורן.

ומ"מ נזהרים⁷² כשמסתפרין במספרים שיעשה היקף הגילוח בלהב העליון של המספריים ולא בתחתון, פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי כתער, אולם תחת הגרון אין לחוש בזה, הואיל ואינו עיקר מקום הפאות⁷³. וזה דוקא במספריים חדות אבל אם אינם חדות אין הלהב התחתון יכול לחתוך בלא סיוע דהלהב העליון וא"כ אין חשש של תער⁷⁴.

וכל גילוח שיש בו השחתה אסור⁷⁵ ולא רק בתער, ולפיכך אסור לגלח גם באבן העשויה חידודים חידודים שע"י חידודו משחית השיער. וי"א⁷⁶ שבאבן אינו דרך גילוח ומותר.

דוקא גילוח שיש בו השחתה אסור, אבל השחתה בלא גילוח אינו בכלל האיסור, ולפיכך מותר לגלח בסם ששורף את השיער שאע"ג שהוא משחית את השיער, מ"מ אינו גילוח. אך אחר שמשח הסם אין לגררו בסכין או בשאר דבר חד, ואפילו אם אינו רוצה אלא להוריד שאריות המשיחה שיש לו על פניו, כיון שבקלות יכולים לבוא לגילוח שיש בו השחתה שע"י הגירור בכח יחתוך הסכין או הדבר חד את השער

⁶⁹ ודעת החינוך במצוה רנב שפטור אבל אסור מדרבנן במספריים כעין תער וכן דעת מרכבת המשנה שם ועיין בדרכי תשובה שם ס"ק יח שהביא מאחרונים שעב"פ ראוי להימנע מלגלח במספרים כעין תער משום חשד ומראית העין ויש בזה משום מדת חסידות

⁷¹ שו"ת חלקת יעקב יו"ד סימן צ ולקרוין בציפורן משמע אחיזה בציפורן אחד, פ"י כשמעביר ציפורנו על עיקר השער, נאחו ונסבך הצפורן בו, והשער נאחו בין ציפורן לבשר, והוא ממש כעין הרגשת פנימת סכין ופנימת מזבח, שכשחז"ל התירו לנו על ידי מספרים, לא נשמע מזה היתר אף כשאינו חוגרת בציפורן. נמצינו למידין, במגלח למשעי באופן שהבשר חלק לגמרי בלי חגירת ציפורן, יש חשש דוח בעצמו כבר מקרי השחתה לדעת רש"י וסיעתו והם רוב הפוסקים, וכמו שביארנו.

⁷² שם ושם סעי' י

⁷³ ובב"ח כתב שלא יגלח תחת הגרון לא בתער ולא במספריים כעין תער וכתב עליו הש"ך "ולי נראה דעת הרב עיקר כיון דכל הפוסקים כתבו סתמא דבמספרים מותר אם כן הא דתרומת הדשן חומרא היא והבו דלא לוסף עלה"

⁷⁴ תרומת הדשן סי' רצה

⁷⁵ נודע ביהודה תנינא יו"ד סי' פא וז"ל שם "ומאי הפרש יש אם חיתוך השערות הוא בתער של ברזל או בשל אבן סוף סוף חותך השער סמוך לעיקרן ובאורייתא לא נאמר תער של ברזל דוקא אלא כל שמגלח וחותר השערות סמוך לעיקרן לאפוקי מספרים גילוח שיש בו השחתה מקרי והוי מעשה תער ואסור מדאורייתא".

⁷⁶ שו"ת חיים שאל ח"א סי' נב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

שנשאר, והוא כמו תער לכן יטלו קיסם של עץ או כלי עצם חלק לגרר בו שבזה אין חשש חיתוך שערות כלל או שיורידו שאריות המשיחה ביד⁷⁷.

י"א⁷⁸ שאסור לגלח ע"י תלישת השיער בידיים וכ"ש שאסור להשחית ע"י מלקט ורהיטני⁷⁹ (פינצטה), וי"א⁸⁰ שאין בזה איסור כלל.

מכונת גילוח⁸¹, כשעצם הסכין אינה פוגעת ולא נוגעת בבשר, מפני שיש הפסק דק ביניהם, אין דינה אלא כמספריים כעין תער, ומשום כך מותר, ובמכונות הגילוח של ימינו רבו הדעות שישנם כאלו שמושכות השערה לתוך הרשת החיצונית והסכין חותך סמוך לבשר והווה ממש תער ולפיכך על מכונה ומכונה צריך לעשות שאלת חכם⁸².

77 שם

78 שו"ת צמח צדק החדש יו"ד סי' צג אות ז

79 Tweezers בלע"ז

80 שו"ת חת"ס יו"ד סי' קלט ונודע ביהודה תנינא יו"ד סי' פא וחיים שאל וכן משמע דעת עוד הרבה אחרונים

81 הגהות הר צבי לר' צבי פסח פרנק על טור יו"ד קפא

82 ועיין שו"ת חלקת יעקב יו"ד סימן צ שסיכם את עיר הבעיות שינה במכונת גילוח וז"ל "והנה מכונה שהעולם ואף החרדים נוהגין היתר עשוי באופן זה, את הסכין מכסה רשת דק והוא נח, רק הסכין שעל הרשת נע, וע"י שהשער נכנס בתוך הרשת והסכין עובר על גביו נעשה הגילוח, באופן דהוי ממש כמו מספרים כעין תער שהגילוח נעשה רק בחלק העליון, ועדיף עוד יותר, שאין לחשוש פן יעשה הכל עם חלק התחתון, שמטעם זה מבואר ברמ"א קפא סע' י (מתה"ד סימן רצה) שצריכין להיזהר, דבמכונה שהרשת תחת הסכין, אי אפשר להתגלח רק באופן שחלק העליון שמעל הרשת הוא העושה הגילוח, וזה ההיתר שהעולם וגם החרדים נוהגין כן. אכן שפיר העיר כת"ה, שיש חשש שמא יתמלאו נקבי הרשת עם העור של פאת הזקן, באופן שהסכין שמעל הרשת יחתוך השערות שעל העור בלי שום הפסק בינו להעור, וזה הערה נכונה, ובפרט לפי המבואר בב"י סי' קפא שם בשם הסמ"ג ונמו"י ואבי העזרי, והוא מתוספתא, דעל כל פאה חייב בשתי שערות, א"כ קרוב לבא לזה שיחתוך עכ"פ שתי שערות מעל העור בלי שום הפסק. אכן כיון שאין מתכוין לזה, לא גרע מהאי דנזיר חופה ומפספס וכו' בנזיר מ"ב א', דפסקינן דמותר מטעם שאין מתכוין, וכבר מב"ס הל' נזירות פ"ה הל' י"ד, אכן מאידך גיסא נמי לא עדיף מהאי דתה"ד ברמ"א סימן קפ"א, דיש לזהר במספרים שמא יעשה הכל בחלק התחתון, דשם נמי אינו מתכוין וגם אינו פסי"ר והנה כת"ה מביא בשם הגה' "הר צבי" על הטור, הנדפס מחדש, מהגאון ר' צבי פסח פרנק, שכתב דכיון דעצם הסכין אינו פוגע ואינו נוגע בבשר, מפני שיש הפסק דק ביניהם, לא הוי רק כעין תער. והנה יש בידי מכתב מגאון הנ"ל ז"ל מיום י"ח תמוז תשי"ב, שהי' לנו אז חליפת מכתבים, וכתב לי וז"ל בזמן האחרון הובא לפני מכונות גילוח משוכללים, וראיתי שיש ביניהם שהמתגלחים יצאו נקיים, באופן שהבשר חלק לגמרי שלא נשאר עליהם שום רושם של שער, השבתי להשואלים כי גילוח כזה דין תער יש לו, וכמו שכתב הרמ"א סימן קפ"א סע"י ב' בגילוח של מספרים דמותר בפשיטות, וז"ל הרמ"א ומ"מ נזהרים כשמתפרים במספרים שיעשה היקף הגילוח בחלק העליון מן המספרים וכו' פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי כתער, ולפי זה במכונה שהנסיון הורה שמגלח למשעי, י"ל דהיינו תער, ולכן אני אומר לכל שואל שיוזהר שלא להדק המכונה להבשר, דמתוך ההידוק יבא לידי גילוח ממש, אבל כשאינו מהדק כ"כ אז אינו בגדר פסי"ר שיבא לידי גילוח ושריא עכ"ל המכתב. ולא נתבאר במכתבו בפרטות הדמיון שמדמה להיזהר במגלח למשעי, להאי דתה"ד, דלכאורה יש לחלק, דבשם יש החשש כמבואר פן יעשה הכל עם חלק התחתון והוי ממש כתער, אבל במכונה שיש הפסק, זה הרשת, בין העור להסכין אין חשש זה – אבל להאמור שפיר יש לדמות, דכיון שהנסיון הורה שמגלח למשעי, זאת אומרת מפני שהידק היטב הדק המכונה על העור, נקבי הרשת נתמלאו מהעור והסכין חתך השערות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וכל זה מצד הדין⁸³ אבל באמת נכון לזהר אפילו במספרים, כי כבר כתבו המקובלים שבגילוח זקנו עוקר צנורות הקדושה והאר"י הקדוש ז"ל לא היה מגלח כלל לא במספריים ולא בתער בשום מקום, זולת השפם בשיער המעכב האכילה⁸⁴ מלמעלה

מעל העור בלי שום הפסק, ושפיר הזהיר לכל שואל שלא להדק המכונה להבשר, דמתוך ההידוק יבא לידי גילוח ממש. והנה לפע"ד, אף כשנקבי הרשת הם קטנים למאד, שלראות העין אי"א שהעור יכנס לתוך נקבים דקים כאלו, ובפרט אם בשעה שהוא מעביר המכונה על העור הוא מותח היטב להעור, החוש מעיד שאי"א שהעור נדחק להנקבים, ונפל החשש שהסכין פגע או נגע להעור עצמו בלי הפסק של הרשת, עכ"ז אי חזינן שהמתגלח יצא נקי לגמרי בלי שום רושם של שער, יש חשש גדול שזה מקרי גילוח ואסור, נמצינו למידין, במגלח למשעי באופן שהבשר חלק לגמרי בלי חגירת ציפורן, יש לנו שני חששות – א: שמא נדחק הבשר לתוך הנקבים של הרשת והסכין חתך השערות מעל העור בלי שום הפסק של הרשת, ואף רק שני שערות כבר אסור, וחשש השני, אף באופן שאי אפשר שהעור יהי נדחק לתוך נקבי הרשת, כשאין בשם אף חגירת ציפורן, יש חשש דזה בעצמו כבר מקרי השחתה לדעת רש"י וסייעתי והם רוב הפוסקים, וכמו שביארנו ולהלכה למעשה, החרדים בפה נוהגין היתר במכונות "רעמינמאן" "שיק", והעיקר לדקדק שהרשת תהי מתחת להסכין, ונקבי הרשת גם כן יהיו קטנים למאד, שאמרו לי שאף מפירמות האלו יש מכונות שונות בנקבים קטנים, גם לדקדק למתוח העור של הבשר בשעת הקפה, דבאופן זה החוש מעיד שהעור אינו נדחק להנקבים, וכנפסק מהגאון ר' פסח פרנק ז"ל שלא להדק היטב הדק על הבשר שלא יבא לידי גילוח ממש, ועי' בצמח צדק, לובוויטש, יו"ד סי' צ"ג מה שהאריך בזה. ועיין שו"ת אורח משפט להראי"ה קוק או"ח סימן קכח אות נג שכתב נמי "עכ"פ המגלחים ע"י המאשינקע (מכונת גילוח) ראוי להשאיר קצת עקרי השערות שלא יהיה כעין תער, וה"ה המגלחים במספריים" אמנם עי"ש בחלקת יעקב בהערה מבין המחבר וז"ל "הנה לכאורה מסקנת התשובה לאסור היבא דלא נשאר כדי קריצת ציפורן אחר הגילוח, ורק לסמוך ע"ז שלא יהדק היטב המכונה לבשר. אבל צ"ע מאן מפיק דכה"ג נשאר כדי קריצת ציפורן. וכי באיסור דאורייתא נסמוך על כחוש השערה, שאם יהדק קצת כבר לא ישאר לו כדי קריצה. אמנם דעת הנו"ב בהחלט דחייב אהשתתת זקן אפילו בשער כל דהו כיון דעדיין התער שולט בו, ואם כן לדבריו אין איסור אי מסתפר במכונת גילוח אפילו אם לא נשאר שיעור קריצה. ותהי זאת המלצה קצת לציבור החרדים שאינם מדקדקים בכך שישאר עכ"פ שיעור קריצה אבל לכתחילה וודאי צריכים לדקדק בזה, וכאמור בדברי אאמו"ר שליט"א בפנים".

⁸³ קונטרס תפארת האדם למרן החפ"ץ חיים זצ"ל

⁸⁴ וכמש"כ בבאר היטב שם ס"ק ה וכתב שם שגם לא היה נוגע בזקן כלל אפילו בידו שמא יעקר ח"ו משערותיו ונמצא פוגם ועוקר צינורות הקדושה אמנם עיין בשו"ת חתם סופר או"ח סי' קנט בסופו שכתב "אשר מלא פיו תוכחות, קדוש יאמר לו, ובודאי כן הוא בכמה מנהגים שנתקלקלו אצל ההמונים ונעשה להם היתר בעו"ה, אבל אשר שם פניו נגד מגולחי הזקן, לא ידעתי מה הרעש הגדול הזה, והוא דבר דלא נמצא בש"ס ופוסקים וגם לא בשום ספר מספרי חצונים שיהיה הפרש בין ישראל לאינו ישראל בגילוח הזקן כי אז גם כל האומות היו מגדלים וקניהם, אבל לא נמצא בשום מקום שיהיה בזה משונה מנהג גוים. ומה שרמזו לספרי מקובלים שכתבו שלא להושיט ידים בדקני כלל אין לי עסק בנסתרות, אבל מהם ומהמונים הותרה הרצועה לגמרי בכל ארץ אמליא שכל חכמיה מגולחי זקן ונתלים באילן גדול ר' מנחם עזריה בעל עשרה מאמרות אבי המקובלים שהוא היה מגולח מבלי השאיר שערה אחת, וכן העיד עליו היש"ר מקאנדיא באילים שלו, והיה אומר שעפ"י חכמי המקובלים אין חוץ לארץ ראוייה לכך, ומה אאריך במה שאין לי יד ושם בו, אבל אבותינו הנהיגו עצמם כן על צד ההכרח הגדול ולא מקור משחת ח"ו אלא בקדושה יתירה, והוא בימי גזירת תתנ"ו, והרועים וכדומה התירו גדוליהם להמכתתים רגליהם לשנות מלבוש ולגלח זקנם שלא יכירו האויבים כי אז כבר גלחו הגוים זקניהם עפ"י מעשה ממלך פולין אחד שהיה סרים כמבואר בספרי הימים והתירו חז"ל שהיו בימים ההם לעשות כן, ולהיות גלוח הזקן דבר שאי אפשר להשתנות והיו נכלמים מאוד האנשים ההמה בשובם לביתם, על כן נשתרבו המנהג שלא לגדלו כלל רק סימנא בעלמא שזה יגולח ויגדל בקוצר זמן שבן לילה היה ורק אך מופלגי תורה היושבים בביתם הם מגדלים אותו, ואותן שלפני גזירה ההיא שברחו לארץ פולין לא באו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וביותר כהיום שנהגו הרבה מפריצי עמנו לפרוץ לאוין אלו לגמרי דהיינו בהשחתת התער, מצונ רבה לכלל ישראל להתחזק בזה ושלא להקטין הזקן אפילו במספריים דהיינו להראות לפני הכל שהמצוות שצותה התורה להצטיין בהם האיש היהודי, חביב אצלנו ואין אנו מתביישים בהם חס ושלום.

אסור למכור⁸⁵ תער אם יש חשד שעי"כ יקנהו ישראל שחשוד להשחית פאת זקנו.

וכבר התבאר במסכת יבמות דף ה. שגם לגבי איסור לא תקפו פאת ראשכם שהזהירנו מהעביר שער הפאות – הצדעים⁸⁶, והם בסוף הראש הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל שי"א שאינו חייב אלא בתער⁸⁷ או כל הדומה לו, שמשחית את השיער מעיקרו כגון אבן העשויה חידודים חידודים, שתופסים את השערות וחותכים אותם וכל כיו"ב⁸⁸. ויש אוסרים אפילו במספרים כעין תער דהיינו שמגלח במספריים סמוך לבשר ואינו משייר כלום מן השערות⁸⁹. ויש לחוש לדבריהם כשיעור 3 – 4 מ"מ⁹⁰. וי"א שבעין

לכלל זה. והנה זה ברור ונכון כי אילו היה תחלת מנהגו באיסור היה משום חוקי הגוים, אבל אחר שכבר נהגו ישראל לגלח, תו אין בו שום נדנוד ופקפוק כלל אפילו ריה איסור אין בו" ועיין בדרכ"ת שם ס"ק יז שהרבה להשיג על החתם סופר והוכיח שגם הרמ"ע בעל המאמרות "היה בזקן מלא על גדותיו" ועיי"ש ס"ק יח שהזקן הוא אחד מסימני המהרה של ישראל ואותן המסירין פאת הזקן מסירין מפניהם סימן מהרה שלהם⁸⁵ דרכי תשובה שם ס"ק ג ואפילו לחנוני גוי אסור ואע"ג שהקונה יכול לקנותו במקום אחר וא"כ הוזה בחד עברא דנהרא (עיין ל"ת רצט) דחיישינן שלפעמים יכלה הסחורה אצל חנוני אחד ויבוא לקנותו מחנוני זה בדרך הסוחרים ועוד דאיכא ביה משום מסייע ידי עוברי עבירה ולהכי אסור אפילו אם אין ידוע שמוכר להדיא לישראל החשוד על השחתת הזקן

⁸⁶ כלומר החלק הצידי של הראש מעל האוזניים, הרקה

⁸⁷ בחינוך מצוה רנב כתב בדעת הרמב"ם דס"ל דאין מקיף אלא בתער דזה רק לענין חיובא אבל איסורא איכא אף במספרים כעין תער אבל דעת הב"י דלפי הרמב"ם מותר לגמרי דס"ל דהגמ' הכא איירי אף בהקפת הראש כמבואר בב"י יו"ד קפא ועיין בשו"ת חיים שאל ח"ב סי נב ועיין בדרכי תשובה סי' קפא ס"ק ב הביא מס' חמרא וחיי דף מח שהביא דברי הריטב"א דאע"ג ששורת הדין מותר במספרים אפי' כעין תער "מדת חסידות שלא לעשות כן לפני הרואים" ועיי"ש שהביא מהרבה אחרונים שחלקו על הב"י וס"ל דאף לפי הרמב"ם פטור אבל אסור במספרים כעין תער

⁸⁸ שו"ת נודע ביהודה תנינא יו"ד סי' פא

⁸⁹ דעת הרא"ש דהגמ' לא איירי אלא בהשחתת הזקן אך הקפת הראש הוא גם ללא תער כמבואר בב"י שן שו"ע שם סעי' ג וחכמת אדם שם סעי' מז וכן משמע בביאור הלכה סי' רנא סעי' ב ד"ה אפילו מספר וז"ל "ובעו"ה מצוי שמעבירין את הפאות עד סמוך לבשרן ממש ואין משיירין כלל ויש בזה חשש דאורייתא והיה להם לשייר עכ"פ קצת מן הקצת" וכן בסוף קונטרס מחנה ישראל פי"ג כתב דכעין תער היינו סמוך לבשר

⁹⁰ ולענין קבלת תשובה במי שגילח במספרים כעין תער עיין שו"ת זרע יצחק יו"ד סי' יב שבזה יש לסמוך על דעת הרמב"ם שאין עובר על הלאו במספרים כעין תער

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תער הוא שלא הניח מהשער כדי לכופ ראשו לעיקרו (שהוא לערך 5 מילימטר⁹¹), ואם הניח כשיעור זה הוא הנקרא שלא כעין תער ומותר⁹².

ולפיכך צריך ליזהר במכונות גילוח שלנו, שהם ודאי לכל הפחות מספרים כעין תער, ולדעת כמה פוסקים הם תער ממש, שאין לגלח אם אם יודע שישאר שיעור של לכוף ראשן לעיקרן.

ובעונותינו הרבים מצוי שמעבירין הפאות, ובמיוחד ע"י מכונת תספורת עד סמוך לבשרם ממש ואין משיירין כלל, ויש בזה חשש דאורייתא והיה להם על כל פנים לשייר קצת מן הקצת, ולדעת החת"ס לשייר לפחות באורך 4 מ"מ, והוא מחמת שטועים לחשוב שפאת הראש הוא רק מה שאנו קורין פאה. ואינו כן כאשר נתבאר, והוא לאו גמור דאורייתא וראוי לכל איש ישראל להתחזק בזה⁹³.

ו"א⁹⁴ שפאה זו שמניחים בצדעים לא נתנו בו חכמים שיעור, ושמענו מזקנינו⁹⁵ שאינו מניח פחות מארבעים שערות⁹⁶. וי"א⁹⁷ שיי בו שיעור לחיוב שאם תלש ב' שערות ממקום הפאה חייב. וי"א⁹⁸ שאפילו בגילוח שצורה אחת חייב, ולהלכה מחמירים⁹⁹ שכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד.

⁹¹ עיין בספר תגלחת מצוה דף קלד שכתב שהשיעור 3-4 מ"מ אבל בקונטרס פלני שמן סי' ג אות כו הביא מספר לשכנו תדרשו סעי' ו שבחצי ס"מ ייצא מכלל ספק

⁹² שו"ת חתם סופר או"ח סי קנד ועיין שו"ת הר צבי יו"ד סי' קמ"ג דן לגבי יהודי המגלה את פיאותיו של חבירו בתער חשמלי. שאדם זה עובר על איסור "לא תקיפו", למרות שגזירות השערות נעשית על ידי המכונה, מאחר שהוא מכווין את המכונה על ראש המתגלח ולמעשה "מנהיג" אותה בין התלמים, ועיי"ש גבי גילוח פאות הזולת באמצעות סם בספר שיניח סם גילוח על פיאות חבירו, שלדעת היעב"ץ (בשו"ת שאילת יעב"ץ חו"מ סוף סי' שז) שסבירא לגבי נתינת שאור שאינו נחשב למעשה וז"ל "שאפי' נתן בו שאור, מ"מ אינו מחמין מיד, וה"ל כסוף חמה לבוא סוף צנה לבוא", אין לייחס אליהם את הפעולות שהתחוללו בנינם והוא לא יתחייב מלקות על פעולה זו ועיי"ש להילכתא

⁹³ קונטרס תפארת האדם למרן החפץ חיים זצ"ל אות ג

⁹⁴ רמב"ם שם ה"ו

⁹⁵ דעת החת"ס יו"ד קלט שלרמב"ם כל שמשאיר ב' שערות אינו חייב מן התורה אבל קבלת החכמים היה להשאיר ארבעים משום מראית העין אבל התשב"ץ בשו"ת ח"ג סי' צג ס"ל לדעת הרמב"ם בעי' ארבעים מן התורה ואם גילח אפי' אחת והעמידם על ל"ט חייב מן התורה וכמש"כ במנחת חינוך מצוה רנא אות ה ובשו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סי' סד אות יא

⁹⁶ ודלעת התשב"ץ שם בעינן שיהיו ארבעים מרובעות בשטח גרים (שהוא שטח שש שערות מרובעות) אבל בב"י כתב שהוא שיעור לרוחב הפאה ולא לכמות השערות עיי"ש

⁹⁷ כך דעת הסמ"ג וכ"כ בביאור הגר"א אות יד

⁹⁸ שו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סי' סד אות יא ועיין במהרי"ץ חיות נדה נב ע"ב על רש"י דה והאמורות

⁹⁹ שו"ע שם סעי'ט ודרכי תשובה שם ס"ק יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ולכתחילה¹⁰⁰ מעיקר הדין ראוי להסתפר בפיאות הראש רק על גבי המסרק של ספרים, כדי שלא יגעו המספרים בבשר כלל¹⁰¹ ואין צריך להאריך השערות יותר מכך, ונהגו בהרבה מדינות להאריך השערות ולגדל הפאות עד סוף האוזן, או עד הלחי התחתון, וקדוש יאמר לו¹⁰².

ואם צריך לגלח לרפואה, יגלח במספרים שהלהב התחתון שלהם הנוגע בבשר אינו חד¹⁰³, שאז אינו מגלח סמוך ממש לבשר, ועדיף לעשות כן ע"י נכרי¹⁰⁴.

י"א¹⁰⁵ שאסור להקיף הראש ע"י תלישת השיער בידים וכן ע"י משיחת סם וכ"ש שאסור להשחית ע"י מלקט ורהיטני¹⁰⁶ (פינצטה), וי"א¹⁰⁷ שאין בזה איסור הקפה.

יא. קרחה לחייב על כל קרחה וקרחה

קרח קרחה¹⁰⁸ אחת על ה' מתים, אינו חייב אלא אחת¹⁰⁹, אבל אם קרח ארבע או חמש קרחות על מת אחד לוקה כמנין הקרחות, והוא שהתרו בו על כל קרחה וקרחה.

יב. לרבות כל הראש

¹⁰⁰ דרכי תשובה שם ס"ק טז

¹⁰¹ ובכתב סופר בהגהה על החת"ס סוף יו"ד כתב שנהגו לגדל כל השערות באורך עד כדי לכוף ראשן לעיקרן ומ"מ בני ביתו ותלמידיו נהגו לגדל באורך עד סוף האוזן

¹⁰² ועיי"ש שע"פ האר"י ז"ל אין לגדל מעבר ללחי התחתון עיי"ש במעמו ואכמ"ל

¹⁰³ וזה לדעת החכמת אדם והמ"ב אבל לחת"ס דבעינן כדי לכוף ראשם וכו' א"כ זה לבד לא מהני אמנם לדעתו יכול לגלח בסם או בתלישה בכלי ועיין שו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סי' סד כתב שיש אופנים שמותר לצורך רפואה ועיין בשו"ת מהרי"א הלוי ח"א סי' קיט משמע שאסור בכל גווני ואפילו בסכנת אבר אם לא שיש משום פקוח נפש (כגון שצריך לעשות ניתוח במקום הפאה וכו') ואכמ"ל

¹⁰⁴ חכמת אדם שם ודרכי תשובה שם ס"ק ו

¹⁰⁵ בערוך לגר מכות דף כ תלה זה במחלוקת הרמב"ם ותוספות אם מותר במספרים כעין תער ועיין במהר"ם שיק על המצות מצוה רנב אות ד שהוכיח נמי לאסור בזה

¹⁰⁶ Tweezers בלע"ז

¹⁰⁷ שו"ת חת"ס יו"ד סי' קלט ומה דאיתא בתוספתא שלא יאחז אדם בזקנו או בפאות בחוזק עד פן יתלוש שיער אחת או שתים זהו רק אם אוחז בכוונה דרך כעס או הרון (דרכי תשובה שם ס"ק טו)

¹⁰⁸ רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יב הלכה טו, ושו"ע יו"ד סי' קפ סעי' י

¹⁰⁹ ואע"ג שבל"ת מה גבי שריטה על המת חייב בכה"ג חמש דווקא שם שיש ריבוי אמרינן כן אבל הכא אין ריבוי על זה ואין חייב אלא אחת אמנם בחינוך מצוה תסח כתב שחייב חמש וכבר תמה עליו במנחת חינוך שם אות ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

קרחתה הוא¹¹⁰ שתולש משער ראשו על המת בכל מקום שיער בראש בין ביד בין בסם בין בכל דבר, וחייב על כל הראש כבין העינים שנאמר (ויקרא כא פסוק ה) לא יקרחו קרחתה בראשם.

יג. אין לי אלא בכהנים ... בישראל מנין ... ומה להלן על מת אף כאן על מת

מה שהתבאר שהקורח קרחתה¹¹¹ על מת על לוקה שנאמר (ויקרא כא פסוק ה) לא יקרחו קרחתה בראשם ונאמר (דברים יד פסוק א) ולא תשימו קרחתה בין עיניכם למת, אחד ישראל ואחד כהן¹¹² אינו לוקה אלא אחת¹¹³.

¹¹⁰ שם ושם סעי' ט

¹¹¹ רמב"ם עבודת כוכבים פי"ב הט"ו

¹¹² "כתב הרמב"ן בפירוש התורה בפסוק בנים אתם וגו' (דברים י"ד, א') וזה לשונו שם, על דעת רבותינו בשניהם אינו אלא על המת, ויתכן שהיתה המצוה הראשונה בכהנים לאמר שאם היה הכהן מקורח ומגורד אינו ראוי לעבודה כמו שאמר (ויקרא כ"א, ו') ולא יחללו וגו', והנה עבודתם מחוללת, וכאן ביאר כי המצוה גם לישראל, והוצרכו לשתיהן עכ"ל. ואיני מבין דבריו הקדושים שכתב אם היה הכהן מקורח ומגורד שהוא מחלל עבודה, דלא מצינו זה בגמ' וברמב"ם ז"ל דעבודתו מחוללת, דהא שיעור הקרחתה על המת לדעת הרמב"ם היא בכגרים כמו שפסק בפ"ב מעבודה זרה הט"ו, ולדעת הרא"ש (מכות פ"ג סי' ב' - ג') חייב על שתי שערות, וזה ודאי דלא הוי מום, דהא אפילו קרחן בכל ראשו דמבואר במשנה בכורות מ"ג ע"א אינו מחלל עבודה, כמבואר בגמ' שם ע"ב מאי איכא בין מומא לבין אינו שוה בזרעו של אהרן, מומא מחיל עבודה שאינו שוה בזרעו של אהרן אינו מחיל עבודה. וכן בשורט על המת דחייב אפילו בכל שהוא אין זה מום ולמה יחלל עבודה. ולדעתי זה הוי כמו שעובר על שאר איסורי התורה דאינו פסול לעבודה כמו שמבואר בש"ס ופוסקים, ומאי איריא לאוין הללו דגדידה וקריחה שהוא לאו השוה בכל ישראל לשאר לאוין שבתורה דאינו נפסל לעבודה אם עבר הכהן, ובפרט שאינו מחלל עבודה. וצריך עיון גדול ליישב דברי הרמב"ן זללה"ה. (קומץ מנחה שם) ועיי' משך חכמה ויקרא פכ"א פס' ה לא יקרחתה קרחתה בראשם כו' - כתב זה להורות שהמגולח זקן ומקורח ראש כו' אינו ראוי שישמש ע"ג מזבח, ומחלל עבודה לפ"ו. ואין זה סותר לדברי הגמ' בזבחים י"ז דאמר דאינו מחלל עבודה, דאיסורים דקרחתה וגלוח זקן ושרט הוי דינו כמטמא למתים וכנושא נשים פסולות, דכל זמן שהם עמו מחלל עבודה (לדעת קצת) (ע' רמב"ן דברים ר"פ יד) ואינו עובר ע"ג המזבח, וכיון שנודר (בכורות מה) הוא כשר לעבוד כו', כן הכא עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד זה פסול לעבוד. ויעוין תוס' יבמות פ"ה ד"ה וכל מקום שהוא פסול.

¹¹³ "והנה אף על פי שבכהנים מבואר לאו זה בפני עצמו, מ"מ אינו נמנה בפני עצמו כי בא להשלים הדינים, כמו שמבואר בספר המצוות לרבינו בכמה מקומות כגון קרחתה (לאוין קע"א) וגילוח הזקן (לאוין מ"ד) דאף על פי שבכהנים נכפלו אינם רק לאו אחד כי הם להשלים הדינים, ויש הרבה כזה בספר המצוות להרמב"ם מי שבקי בדבריו. ומ"מ צ"ע קצת, אם התרו בלאו דכהנים אם לוקה, דסובר דמלעיגין בו וכהתוס' שבת ע"ג ע"ב ד"ה משום, א"כ אפשר דסבר דהתורה הזהירה לכהנים דקדושים ביותר, ואפשר כיון דהכל לאו אחד הוי התראה, וצריך עיון קצת". (מנחת חינוך מצוה תסח אות א ותסז אות א)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

קרח על¹¹⁴ מת אסורה אפילו שלא בפני המת.

הקורח ראשו או השורט בבשרו על ביתו שנפל ועל ספינתו שנטבעה בים אף על פי שהוא דבר נמאס ביותר ומכוער ואסור, אין חיוב הלאו על זה ופטור ואינו לוקה אלא על המת בלבד¹¹⁵. וי"א¹¹⁶ שעל כל צער אחר כיון שאינו על מתו מותר¹¹⁷.

הקורח על עבדו שמת¹¹⁸ הרי הוא בקורח על ספינתו או ביתו¹¹⁹.

דף כ:

יד. נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת

כבר התבאר במסכת נזיר דף נב. ובקידושין דף עז: שנזיר¹²⁰ שהיה שותה ביין כל היום כולו אף על פי שהוא חייב לשמים על כל רביעית ורביעית, אינו לוקה אלא אחת משום יין, ואחת דלא יחל דברו,

ואם התרו בו על כל רביעית ורביעית, ואמרו לו "אל תשתה אל תשתה" והוא שותה, חייב על כל אחד ואחד.

טו. לא צריכא דסך חמש אצבעותיו נשא ואותבינהו בבת אחת דהויא ליה התראה לכלל חדא וחדא

¹¹⁴ שם סעי' ו ותרומת הדשן סי' רפו

¹¹⁵ שם המ"ז

¹¹⁶ עיין מנחת חינוך שם דכתב דקרח על צער אחר דינו כגדידה בל"ת מה ושם נתבאר דלרמ"א וב"י מותר לגמרי ולחינוך מצוה תסו ולב"ח שם אסור רק אינו לוקה ולשון הרמב"ם פטור יש מדייקים שאסור ויש אומרים שאין לדייק כן מלבד באיסורי שבת עיין מנ"ח תסו אות ג

¹¹⁷ ולבאורה אם קורח על תורה שנאבדה מישראל בפטירת אחד מת"ח שבדור יהי מותר וכדמצינו בלאו שלא תתגודדו עי"ש בש"ך ס"ק י (ועיין ל"ת מה)

¹¹⁸ שו"ת רדב"ז מכתב יד ח"ח או"ח, יו"ד סי' קלד

¹¹⁹ שיש לומר להכי שינה הכתוב דדוקא המת שיש לו נפש חייב עליו, אבל העבדים אין נפשם נפש באמת. (שם. ויש לדון לפ"ז בקורח על נפל אם חייב משום לאו זה שגם נפל אינו נפש ממש וצ"ע)

¹²⁰ רמב"ם נזירות פרק ה הלכה י

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אחד הקורח¹²¹ בידו, או בסם, או הטביל אצבעותיו בסם והניחם בחמשה מקומות בראשו בבת אחת, הואיל וקרח חמש קרחות אף על פי שהיא התראה אחת לוקה חמש, שהרי כולן באין כאחת. ודווקא¹²² אם אין הקרחות מחוברות אחת לשניה, ויש הפסק ביניהם אבל אם כלם מחוברות, הרי זה קרחה אחת ואין לוקין אלא אחת.

טז. וכמה שיעור קרחה ... כגרים

וכמה שיעור¹²³ הקרחה כדי שיראה מראשו כגרים¹²⁴ פנוי בלי שיעור וגרים הוא עיגול שקוטרו 18 – 20 מ"מ¹²⁵ וי"א¹²⁶ שתי שערות. ואיסורא דאורייתא¹²⁷ איכא אפילו בשיער אחד.

ולמי¹²⁸ שמצריך גרים אם היה לו קרחה בראשו פחות מגרים שלא על מתו, ועל מתו השלים לגרים, אינו חייב כיון שכל השיעור צריך להיות דוקא על המת.

אם קרח על המת חצי גרים, ואחר כך עוד חצי גרים, או לי"א שער אחת ואח"כ עוד שער, בודאי מצטרף אפילו לאחר זמן מרובה¹²⁹

¹²¹ רמב"ם שם

¹²² תוס' מכות דף כ ע"ב ד"ה לא צריכא

¹²³ שם ושם סעי' ט

¹²⁴ ועיין שו"ת תשב"ץ ח"ב סי' קנ"ז ל"ו ונגרים הוא שיעור מרובע של ג' עדשות על ג' עדשו' שהם מ' עדשו' ושיעור עדשה הוא שיעור ב' שערות על ב' שער' וזה השיעור הוא לשיעור בהרת כמו שהיא נלמד במס' נגעים במשנה (פ"ו מ"א) ובת"כ ששיעור מחיה הוא כשתי שער' וצריך שתהיה מבוזרת בתוך הבהרת שיהי' ממנה לכל צד בשיעורה שהם ב' שער' שהוא כעדשה. ואם בן מרובה מ' עדשו' ג' על ג' שהם כשיעור שש שער' על ו' שער' שהם בריבוע ל"ו שער' זה המרובע הוא שיעור גרים לענין בהרת וה"ה לענין קרחה דמקרחא דנגעי' גמרי' לה בג"ש דקרחה קרחה כדא' בירוש' בפ"ק דקדושין (ה"ז)

¹²⁵ כן כתב בספר חוט השני על הלכות נדה סי' קצ ס"ק ז וגודלו יותר ממטבע שקל ופחות ממטבע של עשר אגורות הנהוגים פה באה"ק שנת תשס"ה לפ"ק

¹²⁶ ברא"ש במכות (פ"ג סי' ב' – ג'), ודעה ראשונה היא דעת הרמב"ם

¹²⁷ מדין חצי שיעור וכמש"כ בביאור הגר"א ובחידושי רע"א ובגליון מהרש"א שם ועיי"ש שביאר אמאי כתב המחבר דין זה בלשון י"א ודעת החכם צבי (סי' פ"ו) דסובר דחזון מאיסורי אכילה חצי שיעור מותר מן התורה, וצ"ע דבשו"ת חכם צבי (הנוספות) סימן ט אות יא כתב דשערה אחת אסורה בקרחה משום חצי שיעור וכבר השינו עליו האחרונים, והדברים עתיקין אין כאן מקומם,

¹²⁸ מנחת חינוך מצוה תסח אות ג

¹²⁹ דחזון מאיסורי אכילה אין הצירוף בכדי אכילת פרס דוקא, אלא אפילו לזמן מרובה (שם)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וטביל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וכן אם קרח חצי שיעור על מת אחד והשלים השיעור על מת אחר ג"כ חייב שהרי הוא קרחה למת¹³⁰

וקרחה היא¹³¹ רק אם נקרח שאין יכול לגדל שערות במקום הזה עוד, ואי לא לא הוי קרחה¹³².

יז. הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג שמים

אסור¹³³ ליטול שער או צפרניו, בין ביד בין בכלי, בין לעצמו בין לאחרים, וחייב על שתי שערות. ושער אחד יש בו איסורא דאורייתא¹³⁴ כמו כל חצי שיעור של כל האיסורים וכן הדין בכל מלאכות שבת לא בעינן בהו שיעור לענין איסור אלא לענין חיוב חטאת¹³⁵.

י"א¹³⁶ שאין הגוזה והחותך צפרנים בכלי חייב אלא אם כן צריך לצמר, או לשער, או לצפרנים שחתך, אבל אם אינו צריך להם הרי זו מלאכה שאינה

¹³⁰ אך לשיטת החינוך הנ"ל דקרחה אחת חייב על כל מת ומת א"כ הוי ליה כל מת בפני עצמו והוה להו לאוין מחולקים. א"כ אפשר אין מצטרף בשני מתים (שם)

¹³¹ מנחת חינוך שם אות ד

¹³² ועיין תו"ט על נגעים פרק י משנה י "מה קרחת שאינה ראויה לגדל שער. אף גבחת שאינה ראויה לגדל שער. ונ"ל שהם בעלי הלשון ידעו כי שם קרחת הונח על מריטת שער שאינה ראויה לגדל עוד" ועיין ברמב"ם פ"ה מטומאת צרעת ה"ח, נראה דאף דראוי לגדל לאחר זמן, ע"ש ועיין שו"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"א סימן קצ

¹³³ שו"ע ונו"כ או"ח שמ א

¹³⁴ והוא מהמ"א וכן הוא הסכמת כל האחרונים לאיסור ודלא כע"ש וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ח הלכה כ"ג דכל מלאכות דשבת אם עשה חצי שיעור יש בהן איסור וממילא נכלל בזה כותב אות אחת או נוטל שער אחת וכדומה. ולענין אם הוא מדאורייתא או מדרבנן במ"א משמע דהוא מדאורייתא כמו כל חצי שיעור של מאכלות אסורות דקי"ל כר' יוחנן דאסור מן התורה דהטעם דחזי לאיצטרופי ... וכן הוא ברש"י בהדיא דף ע"ד ד"ה וכי ובהג"א פרק כ"ג סימן י"א וכ"כ האו"ז בה"ש אות נ"ט ובחידושי המאירי בדף ע"ד ובריו"ז ג"כ ח"ד. בה"ל שם ד"ה על ב' שערות

¹³⁵ מ"ב שם ג

¹³⁶ הנה התוס' כתבו דהו דוקא לר"י דמלאכה שאין צריך לגופה חייב אבל לר"ש פטור אף בכלי ומשום זה תמחו האחרונים על הרא"ש והטור שהעתיקו הדין הלא הם פסקו כר"ש וגם המחבר האריך סתם הדין בזה בסתמא ובסי' שט"ז ס"ח מצדד בדעה הראשונה לפטור והמ"א בסק"א כתב דלמ"ד דמשאצ"ל פטור מיירי בשצריך לשערן אלא דקשה על דבריו דלפ"ז אמאי פסק דבמלקט לבנות מתוך שחורות אפילו באחת חייב הא מ"מ א"צ להשער גופא דאף אם נימא דמיירי שצריך להשערה האחת שליקט הא בעצמה בלבד לית בה שיעורא לחיוב וכי משום דעושה תועלת היפוי בליקוט השערה האחת יושלם בזה השיעור של ב' שערות הצריך לגופן אח"כ מצאתי לאחד שהקשה כן ונראה דמטעם קושיא זו נייד הגר"א מדברי המ"א וציין על הדין דמלקט שחורות וכו' סתם בדעת הרמב"ם דהלכה כר"י במלאכה שאצ"ל עכ"ל. ובבה"ל שם ד"ה וחייב

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

צריכה לגופה. ופטור¹³⁷. וי"א¹³⁸ שאף אם אינו צריך לצמר, לשער או לצפרנים חייב.

ובנטילת צפרנים אפילו על צפורן אחד חייב¹³⁹.

יח. במלקט לבנות מתוך שחורות אפילו אחת שהוא חייב ודבר זה אפילו בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה

המלקט שערות¹⁴⁰ לבנות מראשו מתוך השחורות כדי שלא יהיה נראה כזקן, או אפי' מלקט שערות שחורות מתוך הלבנות חייב¹⁴¹, אפי' ליקט שער אחד בידו חייב¹⁴², שהרי כך הדרך ללקט בחול. וכן אשה שצמחה לה שיערה אחת בפניה שמקפידה על כך, חייבת על נטילתה בשבת¹⁴³.

¹³⁷ ולפיכך אשה ששכחה לגזוז את צפרניה מערב שבת, וחל זמן טבילתה בליל שבת, מותר לה לומר לנכרית לגזוז את צפרניה בבלי בשבת, שכל דבר שאינו אסור אלא מדברי סופרים מותר לעשותו ע"י נכרי לצורך מצוה. ולכן אין להתיר לומר לנכרית להתכן במקצ' צפרניים שזהו שבות גמור ולא התירוהו לצורך מצוה אלא תאמר לה ליטלן ביד או בשינים שזהו שבות דשבות. וכן יש לנהוג לכתחילה. מ"ב שם ס"ק ג בשם המג"א ¹³⁸ שעיקר המלאכה היא העברת השער והצמר מהעור והצפרנים מהצבעות והרי הוא צריך לגוף העברה זו ועוד שגם במשכן היו גוזזים עורות התחשים אע"פ שלא היו צריכים לשערן. שו"ע הרב שם ובבה"ל שם מהריב"ש הוסיף שחייב כל שהוא לצורך גופן אף על פי שאינו צריך לשער ומלאכה הצריכה לגופה היא עב"ל וכיוצא בזה ממש כתב מורו הר"ן בחידושו על שבת וז"ל מחלוקת ביד פרש"י משום גוזז שאע"פ שאינו צריך לגיזה הואיל והוא צריך ליפות עצמו בגיזה זו אף בזה חייב משום גוזז דומיא דגוזז את השלח שהוא חייב משום גוזז ואף במקום שאינו צריך לגיזה אלא שישאר העור בלא שער כדי שיהא ראוי לעיבוד עב"ל, אולם גבי טבילה אפשר דלא הוי דאורייתא שאין כונה שלה להתנאות בזה רק לצורך טבילה.

¹³⁹ מ"ב שם א

¹⁴⁰ שו"ע ונו"כ ומ"ב שם ד ה

¹⁴¹ יש לעיין אם דוקא כשהיה רק שער אחת שבזה מועיל לקוטו להתיפות ע"כ חשיבא מלאכה משא"כ כשנשאר עוד הרבה או אפשר דמ"מ מתיפה קצת והנה בירושלמי פרק כלל גדול לענין בורר איתא אמר ר' יודן היה יושב על הכרי ובורר כל היום אין מתחייב ופירש שם המפרש שלא הועיל כלום שעדיין יש צורות [ועיין לעיל מה שכתבנו בסימן שי"ט בזה] ולכאורה ה"ה בענינינו לפי הירושלמי וכן משמע קצת במכות כ' ע"ב בהמפרש שם בד"ה במלקט ע"ש ועיין בטו"ד סימן קפ"ב בב"י שם דמצדד לומר דאפילו בשער אחד לבן לבד ג"כ עובר משום לא ילבש וא"כ ה"ה לכאורה לחיובא דשבת דהברייתא משהו להו כהרד"י. בה"ל שם ומלקט.

¹⁴² בה"ל ד"ה אפילו

¹⁴³ שולחן שלמה (סק"ג). ועיין בתורת המלאכות (מלאכת גוזז, סקל"ב).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אפילו ביום חול, המלקט אפילו שעה אחת שחורה¹⁴⁴ מלבנות או להיפך כנזכר, חייב משום (דברים כב פסוק ה) וְלֹא יִלְבָּשׁ גִּבּוֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה.

גם לצבוע¹⁴⁵ שער לבן בשחור אסור משום לא ילבש, ואפילו שעה אחת. ומשיצבע שעה לבנה אחת לוקה.

ואם נגרמת לו בושה גדולה¹⁴⁶ במה שיש לו שערות לבנות ושחורות, מותר לו לצבוע שערותיו השחורות ללבן, אבל להיפך לצבוע לבן לשחור אפילו במקום צער ובושה אסור¹⁴⁷.

אולם אדם¹⁴⁸ צעיר שהלבינו שערותיו מותר לצובען, משום ששערות לבנות באדם צעיר נחשבות מום ואין איסור בהסרת מום, שהאיסור לא ילבש הוא רק במכויין להתייפות. ויש אוסרים¹⁴⁹.

אסור לגבר לקחת תרופות שגורמות לשערות הלבנות להפוך לשחורות¹⁵⁰.

¹⁴⁴ ואולם דעת הראב"ד ע"ז פ"ב ה"י. שלא אמרו בזה אלא שאסור, אך אינו חייב מלקות, ועוד שבשעה אחת אין ניכר כלל ועיין בכס"מ (שם), ובב"י יו"ד (סוף סי' קפב). וראה עוד בספר חקרי לב (או"ח ח"א דף קד עמ' ג') שתמה על הראב"ד שממה נפשך אם אין זה ניכר מדוע אסור, ועוד הקשה למה לא תאסר שעה אחת מדין חצי שיעור וראה לעיל מה שהבאנו בענין חצי שיעור בזה. וכן יש לעיין בדברי הראב"ד מדוע לנין שבת חייב על שעה אחת לבנה, והרי אין זה ניכר, וצ"ע. ועיין עוד בבבית יעקב (או"ח סי' ב). ובעמודי אש (סי' ד') כלל (א).

¹⁴⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד קפב ו

¹⁴⁶ דרכי תשובה שם ס"ק יז

¹⁴⁷ ולכאורה לפי דברי הבינת אדם הנ"ל דדבר שאינו מלבוש גמר מותר משום צער הכא נמי היה לנו להתיר דומיא דמגלח בית שחיו משום צער אמנם יש לדחות א. שכאן כל צערו הוא משום בושה והווה כנוי ב. אפשר שצביעת השיער הווה כמלבוש ועיין בשדי חמד שם שלצובעו לאדום מאד מותר כיון שאינו מתיקוני נשים (ואפשר לפ"ז שגם לצובעו אפור יהיה מותר דאינו מתיקוני נשים)

¹⁴⁸ שו"ת מנחת תנינא סי' פו אות ג, וכן בשולחן שלמה ס"ד

¹⁴⁹ בשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' סב), ובשו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קעב וקעג) אסרו, וכבר כתב כן ביש"ש (יבמות פ"ב סי"ז) שרק בשערות הידים מותר מטעם זה כיון שהוא דרבנן. והוסיף על זה בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' קיא) שאף בזמננו שיש אנשים הנוהגים לעשות כן, אסור. ועיין עוד בשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ק סי' רי), ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' כג). ובשו"ת אבני זכרון (ח"ג סי' לט) כתב להתיר על ידי נכרי. ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' פא). וראה בערוך לנר (מכות כ ב) שהסתפק שמא איסור לא ילבש אינו אלא בשיער הראש שיש גם לנשים, ולא בשיער הזקן שבו אין איסור כלל. אולם דייק שם מלשון הרמב"ם שמשמע שאיסור זה נוהג גם בזקן. אולם יעויין בשו"ת אמרי דוד (סי' קעד) שמסיק להלכה לחלק בין שער הראש לשיער הזקן, ובשו"ת צפנת פענח (סי' רנח) כתב שאף שמהרמב"ם משמע שיש איסור לא ילבש בזקן אין זה אלא במלקט, אבל בצביעה מותר, כיון שאין הצבע נקלט בשערות כהוגן.

¹⁵⁰ ואבאר קצת דהנה הנידון כאן הוא אם איסור זה דלא ילבש שהוא גם על כל תקוני נשים הוא על עצם המעשה שלובש ומתקטט בהמלבושים וקשומים שעושות הנשים. או שהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מלובש ומקושט כמו הנשים. דאם נימא שהוא על עצם המעשה אין לאסור. לא מבעיא אם נשים אין עושות ע"י לקיחת רפואה זו אלא ע"י צביעה, שאין עושה כלל כמעשה הנשים אלא אף אם הנשים עושות ע"י לקיחת

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

מותר לצבוע¹⁵¹ שערות ראשו על מנת להשיג משרה באופן שאין בזה משום איסור אונאה.

מי שהלבינו חלק משערותיו¹⁵², ורוצה לסרק את שערותיו ועל ידי כך אפשר שיתלש מהשערות הלבנות, אסור לסרקן, כיון שהוא פסיק רישא, ורק אם לא איכפת לו מתלישתן מותר, שהוא פסיק רישיה דלא נחא ליה שלדעת הערוך מותר¹⁵³. ויש שכתב¹⁵⁴, שאף שהוא פסיק רישיה שיתלשו שערות, כיון שאינו פסיק רישיה שיתלשו דוקא לבנות מותר.

י"ט. פאת ראשו סוף ראשו ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו

פאות הראש¹⁵⁵ הם שתיים. ותחילתם בחלקם העליון מכנגד שער שעל פדחתו וסופם עד סוף הראש, הוא מקום חיבורו ללחי מימין ומשמאל עד למטה מן האוזן, מקום שהלחי התחתון יוצא ומתפרד שם

וכדי לבאר מהות הענין נקדים שהראש מורכב משני חלקים א. מקום השיער ב. מקום הפנים והזקן והקפת הראש שייכת בשני המקומות האלו בחלק העליון שהוא מקום השיער שייך להקיף דהיינו להשוות את כל מקום השיער שיהיה לו גבול שווה וכן בחלק התחתון שהוא מקום הפנים והזקן להקיף היינו לקצר מהאורך שנקרא הפאה

הרפואה נמי לא היה שייך לאסור כיון דלקיחת הרפואה אין בזה מעשה נשים דוקא דלא שאני משאר רפואות ואין בלקיחה זו שום היכר מעשה נשים שיהיה שייך לאסור. אבל אם נימא דהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מלוכלך ומקושט כמו הנשים יש לאסור אף אם הנשים אין עושות כלל באופן זה כיון דעכ"פ יהיה מאיזה אופן שהוא הרי שינה שערותיו מלבנות לשחורות שהוא מעשה נשים שאסור. והנה לבד שמסתבר דהאיסור הוא על מה שיוצא מזה. ועיין בבאורי הגר"א ס"ק י"ד על זה שאיתא בש"ע וכן אסור לאיש לצבוע כתב דלא אסרו הנ"ל אלא משום זה שזהו תקוני אשה, שלכאורה מה רצה בזה דאין חסר כאן שום באור שאף לבר בי רב דחד יומא מובן שהוא מטעם שהוא תקוני אשה. וגם לא היה ליה להאריך אלא לכתוב וכן אסור דגם זה הוא תקוני אשה. ולכן הנכון לע"ד שסובר הגר"א דתקוני אשה שעושות הנשים הוא רק הצביעה ולא הלקוט שהוא דבר קשה לעשות ולפעמים נעשה קצת קרחה וגם אינה רוצה למעט שערותיה אלא דרכן לצבוע שערותיהן אך מ"מ אסור לאנשים גם ללקוט הלבנות מכיון שיוצא מזה אותו התקון והקשט עצמו שנעשה מצביעה. שו"ת אגרות משה חלק יו"ד א סי' פב

¹⁵¹ אגרות משה יו"ד ב סי' סא

¹⁵² בשו"ת הלכות קמנות ח"ב סי' רנח. והביאו בדרכי תשובה יו"ד סי' קפב סקמ"ז.

¹⁵³ אלא שבמשנ"ב לעיל סי' שכ סקנ"ג. כתב בשם הרא"ש שבשאר איסורים הכל מודים שפסיק רישיה דלא נחא ליה אסור, עיין שם

¹⁵⁴ בשו"ת מהר"ם שיק סי' קעב

¹⁵⁵ שו"ע יו"ד סי' קפא סעי' א וסעי' ט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

בשיער הראש יש קו שתוחם ומגביל את השיער מהמצח עד אחורי האוזן ומקו זה אין גדל בדרך הטבע שיער הראש מלבד הפיאה שנמשכת לפני האוזן כלפי מטה ומאחורי האוזן שנקרא שיער העורף ולא שיער הראש

והמקיף פאת ראשו בחלק העליון של הפיאה דהיינו במקום השיער שהוא חלק העליון של האוזן וזהו המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, דהיינו שמשווה את גבול השיער שבמצחו עם גבול השיער שבאחורי אזנו ועי"ז נראה כאילו קו השיער מוקף בעיגול משיער שעל המצח לשיער שמעל לאוזן ומותחים קו באלכסון ממקום שנגמר השיער שעל המצח¹⁵⁶ בזווית המצח¹⁵⁷ ומתחיל להשתפע כלפי מטה בצד הראש עד תחילת האוזן וי"א¹⁵⁸ עד מקום שכלה השיער שמעל האוזן וכל למטה מזה הווה מקום הפיאה שאסור לגלח וזהו המקיף פאת הראש¹⁵⁹.

וכבר נהגו כלל ישראל להניח פאה אף למעלה ממקום זה בכל השטח של צד הראש מזוית המצח, לפי שיש בני אדם שאצלם המקום החלק שבצדדי מצחם גבוה הרבה, ומן הדין מתחיל אצלם מקום הפאה בגובה הראש יותר, ולפיכך נהגו אף אלו שאין זוויות מצחם גבוהות כל כך להניח פאה בגובה יותר כדי שלא יבואו לטעות. והאר"י הקדוש הוסיף כגובה אצבע (10 מ"מ 3/4 אינש) מעל מקום שמתחלת האוזן ומודדים הקו האלכסוני משם עד זווית המצח ולפיכך המנהג המקובל שאין מגלחים למטה מקו הנמתח מזוית המצח בקו ישר מאוזן עד כנגד האוזן¹⁶⁰

ובחלק התחתון של הפיאה י"א¹⁶¹ שהוא עד מחצית האוזן קצת מעל התחלת נקב האוזן וי"א¹⁶² שהוא עד מקום תחילת האליה שהוא העור הרך שבאוזן מתחת לנקב

¹⁵⁶ והזוויות שבצד הראש מלפני האוזן עד תחילת האוזן כל מה שתחת קו אלכסוני זה הרי הם בכלל הפיאה וכל שלמעלה מזה הרי הוא בכלל שיער הראש ומותר מן הדין לגלח

¹⁵⁷ ומי שהיו לו שערות ונשרו משער לפי מה שהיה ולא לפי מקום השיער היום (ספר פלגי שמן סי' ג אות יג)

¹⁵⁸ שו"ת מחשבות בעצה יו"ד סי' ז ד"ה היוצא לנו ושו"ת שאול שאל יו"ד סי' צז

¹⁵⁹ ועיין ברא"ם עה"ת שם שפירש לפי שהשערות צומחות סביב הראש בעיגול, שסוף מקום השער במצח מכיון כנגד סוף השער שבקדקד מאחוריו, בסוף הגלגולת, ומה שלמטה משם שער העורף הוא ולא שער הראש, ושערות הצדעים יורדות מכאן ומכאן ובולטות מן הראש ומעכבות את העיגול, ואף הן מכלל הראש, שהרי הקטן שאין לו זקן צדעיו מלאים שער כמו הראש ועי"ז כגור אריה שכתב אם כן לפי דעתו נקרא "פאת הראש" כל סוף עקרי השער של כל הראש בעיגול. ואין זה נכון, כי "פאת הראש" לא יקרא רק הצדעין, והם סוף הראש, לפי שהצדעין מפני שבולטין שם מן הראש יקרא 'סוף הראש'. וקאמר "לא תקיפו פאת ראשכם", כלומר מה שמקיף פאת הראש לאחורי אזנים וצדעין, עד שסוף הראש הוא שוה לשאר הראש יקרא זה 'הקפה':

¹⁶⁰ שאם נמתח קו מאונך מהאוזן ולמעלה יפגש עם קו המאוזן הנמתח מזוית המצח שי"א שזהו כוונת האר"י ז"ל בשליש המצח

¹⁶¹ שו"ת ארץ צבי סי' ג אות ה והשיג על הב"י שכתב עד מקום שהלחי התחתון יוצא

¹⁶² שו"ת אמרי יושר סי' קפג אות ב וכך פירש כוונת הב"י עד סוף האוזן מקום שלח התחתון וכו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

האוזן וכן ראוי להחמיר וי"א¹⁶³ עד אמצע עור הרך של אליית האוזן וי"א¹⁶⁴ שהוא עד סוף תנוך האוזן.

ופאה זו¹⁶⁵ שמניחים בצדעים לא נתנו בו חכמים שיעור ושמענו מזקנינו¹⁶⁶ שאינו מניח פחות מארבעים שערות¹⁶⁷. וי"א¹⁶⁸ שישי בו שיעור לחיוב שאם תלש ב' שערות ממקום הפאה חייב וי"א¹⁶⁹ שאפילו בגילוח שיערה אחת חייב ולהלכה מחמירים שכל רוחב מקום זה לא תגע בו יד.

נ. אחד המקיף ואחד הניקף לוקה ... במסייע ודברי הכל

חיוב הקפה כשאר לאוין, אינו חייב אלא בעושה מעשה¹⁷⁰, לפיכך עיקר החיוב באיש המגלח, אבל איש המתגלח אינו לוקה אלא אם כן סייע בדבר למגלח שמטה עצמו אליו להקיפו¹⁷¹, אבל איסורא איכא אף על פי שלא סייע, כיון שמדעתו עשה עובר בלאו¹⁷² לפיכך אסור להיות ניקף אפילו על ידי עובר כוכבים ואם סייע וניקף אפילו מעובר כוכבים חייב מלקות.

¹⁶³ שו"ת באר משה ח"א סי' סב אות ט

¹⁶⁴ כ"כ בספר אורחות רבינו ח"א דף רלו סי' נ ודף שפב סי' נט ששמע ממרן בעל הקהילות יעקב שכך היה דעת החזו"א אמנם מביא שם שאומרים העולם בשם החזו"א שמקום הפאות רק עד חצי האוזן

¹⁶⁵ רמב"ם שם ה"ו

¹⁶⁶ דעת החת"ס יו"ד קלט שלרמב"ם כל שמשאיר ב' שערות אינו חייב מן התורה אבל קבלת החכמים היה להשאיר ארבעים משום מראית העין אבל התשב"ץ בשו"ת ח"ג סי' צג ס"ל דלדעת הרמב"ם בעי' ארבעים מן התורה ואם גילח אפי' אחת והעמידם על ל"ט חייב מן התורה וכמש"כ במנחת חינוך מצוה רנא אות ה ובשו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סי' סד אות יא

¹⁶⁷ ודלעת התשב"ץ שם בעינן שיהיו ארבעים מרובעות בשטח גרים (שהוא שטח שש שערות מרובעות) אבל בב"י כתב שהוא שיעור לרוחב הפאה ולא לכמות השערות עיי"ש

¹⁶⁸ כך דעת הסמ"ג וכ"כ בביאור הגר"א אות יד

¹⁶⁹ שו"ע שם סעי' ודרכי תשובה שם ס"ק יב שו"ת מלמד להועיל ח"ב יו"ד סי' סד אות יא ועיין במהרי"ץ חיות נדה נב ע"ב על רש"י דה והאמורות

¹⁷⁰ שם ברמב"ם ובהשגת הראב"ד ושו"ע סעי' ד

¹⁷¹ ועיין מנחת חינוך מצוה רנא אות ב דהמקיף עצמו אפשר דלוקה שנים אחד משום מקיף ואחד משום ניקף ועיי"ש שפלפל בהא שהרמב"ם לא כתב כן

¹⁷² ועיין בדרכי תשובה שם ס"ק ח שאפילו לדעת הכסף משנה איכא לאו "ובחוקותיהם לא תלכו" (עיין ל"ת ל) בניקף אע"ג שלא סייע רק דאין לוקה עליו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואפילו אם¹⁷³ צריך משום רפואה¹⁷⁴ להקיף פאות ראשו אסור להיות ניקף, ואע"ג שעושה כן ע"י עכו"ם.

המקיף את הקטן¹⁷⁵, חייב¹⁷⁶. ואסור לומר לעובד כוכבים להקיף קטן אבל מותר להקיף את העובד כוכבים. מותר להקיף את האשה¹⁷⁷.

הקורח קרח¹⁷⁸ בראשו של חברו¹⁷⁹ והיה חברו מסייע בזמן ששניהן מזידין שניהן לוקין¹⁸⁰ אחד שוגג ואחד מזיד המזיד משניהם לוקה והשוגג פטור. ואם נקרח מן הגוי וסייע אפשר שחייב¹⁸¹.

כא. יכול אפילו שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ת"ל לנפש אינו חייב אלא על המת בלבד

¹⁷³ דרכי תשובה שם ס"ק ה

¹⁷⁴ ואע"ג שיש בזה משום כבוד הבריות אסור משום דאי אפשר ליוהר שלא יסייע בשעת מעשה והוזה איסור תורה ואין שום איסור תורה נדחה בקום ועשה מפני כבוד הבריות (וודאי לפי דעת הראב"ד דאיכא איסור תורה בניקף אע"ג שאינו מסייע אמנם אפשר דלא חשיב קום ועשה ואכמ"ל) ואפילו במקום צער או סכנת אבר אין להתיר אא"כ יש בו משום סכנת נפשות (שם)

¹⁷⁵ שם סעי' ה ופתחי תשובה ס"ק ב

¹⁷⁶ ברמ"א שם סיים "קטן מותר להיות ניקף מן העובד כוכבים" ועיין פתחי תשובה שם שהביא משו"ת בית אפרים שהקשה דממ"נ אי איירי לומר לעכו"ם כיון שאסור בגדול א"כ אסור לומר לעכו"ם להקיף קטן מדין אמירה לעכו"ם ואם לומר שמותר לקטן ללכת מעצמו לעכו"ם להיות ניקף זה תלוי במחלוקת באו"ח סי' שמ"ג גבי קטן אוכל נבילות אי מצווין להפרישו או לאו ועין בביאור הגר"א שם שכתב בביאור דברי הרמ"א שכוין שלא הגוי בר חיובא ולא הקטן בר חיובא אין בו משום מקיף ול"ז מותר אף לומר לעכו"ם לעשות כן

¹⁷⁷ שם והכמת אדם כלל פט סעי' יז

¹⁷⁸ שו"ע ונו"כ קפ סעי' יא

¹⁷⁹ ועיין לעיל ל"ת מג שהבאתי גבי הקפה מש"כ במנ"ח מצוה רנא אות ב דמבואר בגמ' דאי מקיף לעצמו לוקה שתים, וא"כ הכא נמי המקרח עצמו לוקה שתים, והרמב"ם לא כתב כן לא כאן ולא בל"ת דהקפה וכ"כ במנ"ח תסז אות ו

¹⁸⁰ והוא כמו לאו דהקפת הראש המבואר ברמב"ם בראש הפרק ה"א ונתבאר בש"ס דילן (מכות כ ע"ב) דאחד המקיף ואחד הניקף חייב עיין בגמ' (וברש"י ד"ה דאמר לך מני), הכא נמי דהוא בלשון רבים שניהם בכלל, אך צריך לסייע, דאי לאו הכי הוי לאו שאין בו מעשה כמבואר בש"ס גבי הקפה ועיין משך חכמה ויקרא שם וז"ל והא דכתיב לא יקרחו בה"י והקרי בוא"ו עיין זוה"ק. (דף פט ד"ה לא) והנראה דמרמז לדין של התוספתא דמכות (ג-ה) ופסקה הרמב"ם (ה' עכו"ם יב-טז), דהקורח קרחה בראש חברו חייב ג"כ, לכן דרשינן הקרי והכתיב ביחד לא יקרחו, ובאילו אמר שלא יקרחו קרחה בראשם, היינו אחרים לא יקרחו, וכיו"ב דרש הגמ' שבועות דף ל"ה על קרא דואם לא יגיד כו' ודו"ק.

¹⁸¹ כמו בהקפה עיי"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואינו חייב¹⁸² אא"כ עושה כן על מת ואפילו אינו קרוב¹⁸³ או לעבודת כוכבים¹⁸⁴ ואפילו אם אין עובדים אותה בכך¹⁸⁵, אלא שעל מתו חייבים בין ביד בין בכלי, ולעבודת כוכבים אינו חייב אלא בכלי ומ"מ גם ביד אסור מדרבנן.

גדידה ושריטה¹⁸⁶ אחת היא וכשם שהיו העכו"ם שורטים בבשרם על מתייהם מפני הצער כך היו חובלין בעצמם לעבודת כוכבים שנאמר (מלכים א יח פסוק כח) וַיִּתְּנֵדְרוּ בְּמִשְׁפָּטָם גַּם זֶה אִסְרָה תוֹרָה שֵׁנֶאמַר (דברים יד פסוק א) לֹא תִתְּנֵדְרוּ

מה שנאסרו¹⁸⁷ גדידה ושריטה על מת, אסורים אפילו שלא בפני המת. המתגודד בלא טענה¹⁸⁸, או מתוך כעס על ביתו שנפל או ספינתו שטבעה, אף על פי שהוא דבר נמאס ביותר ומכוער ואסור, אין חיוב הלאו על זה. וי"א¹⁸⁹ שעל כל צער אחר כיון שאינו על מתו, מותר¹⁹⁰.

המתגודד על עבדו¹⁹¹ שמת הרי הוא כמתגודד על ספינתו או ביתו¹⁹² יש מי שאומר¹⁹³ דדוקא שריטה, אבל אם מכה בידו על בשרו עד שדמו שותת, מותר. ויש מי שאוסר. ולכו"ע¹⁹⁴ מותר להכות על בשרו עד שדמו שותת, משום צער על התורה בפטירת גדול בתורה או רבו המובהק.

¹⁸² שו"ע ונו"כ קפ סעי' ה ובדרכי תשובה ס"ק ט

¹⁸³ מנ"ח שם אות ב

¹⁸⁴ "ופשוט לענין שרט חמש שריטות, או לכמה עבודה זרה, דינו כמו שאר לאוין, דעל מת מרבינן ושרט לנפש, אבל בלאו זה דעבודה זרה אין לנו ריבוי, והוי ליה כשאר לאוין שבתורה וזה פשוט" (מנ"ח שם אות ו)

¹⁸⁵ עיין בכסף משנה (ד"ה גם זה) דמייירי דאין עובדין אותה בכך, דאי לאו הכי היה חייב סקילה, אלא היו עושים כדי להתעורר לפי דעתם המשובשת,

¹⁸⁶ שם הלכה יא

¹⁸⁷ שו"ע ונו"כ שם ו

¹⁸⁸ חינוך מצוה תסו וב"ח שם

¹⁸⁹ עיין בדרכי"ת שם ס"ק יא שהביא מאחרונים שתמיהו על דברי הרמ"א שיהיה אסור עכ"פ משום שאסור לחבול בעצמו (עיין ל"ת ש)

¹⁹⁰ רמ"א שם

¹⁹¹ שו"ת רדב"ז מכתב יד ח"ח או"ח, יו"ד סי' קלד

¹⁹² יש לומר להכי שינה הכתוב דדוקא המת שיש לו נפש חייב עליו, אבל העבדים אין נפשם נפש באמת. (שם. ויש לדון לפ"ז בקורה על נפל אם חייב משום לאו זה שגם נפל אינו נפש ממש וצ"ע)

¹⁹³ שו"ע שם ז

¹⁹⁴ ש"ך ס"ק י ובית הלל שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

המשרט בבשר חבירו בין על מת ובין לעבודת כוכבים¹⁹⁵ וחבירו מסייע¹⁹⁶, אם שניהם מזידים שניהם לוקים¹⁹⁷. אחד שוגג ואחד מזיד, המזיד לוקה¹⁹⁸.
ואפשר שאם שורט בבשר הגוי פטור¹⁹⁹. אם נשרט מן הגוי וסייע אפשר שחייב²⁰⁰.

¹⁹⁵ מנחת חינוך שם אות ו

¹⁹⁶ ועיין לעיל ל"ת מג שהבאתי גבי הקפה מש"כ במנ"ח מצוה רנא אות ב דמבואר בגמ' דאי מקיף לעצמו לוקה שתיים, וא"כ הכא נמי המשרט עצמו לוקה שתיים, והרמב"ם לא כתב כן לא כאן ולא בל"ת דהקפה וכ"כ במנ"ח כאן אות ו

¹⁹⁷ והוא כמו לאו דהקפת הראש המבואר ברמב"ם בראש הפרק ה"א ונתבאר בש"ס דילן (מכות כ ע"ב) דאחד המקיף ואחד הניקף חייב עיין בגמ' (וברש"י ד"ה דאמר לך מני), הכא נמי דהוא בלשון רבים שניהם בכלל, אך דהנשרט צריך לסייע, דאי לאו הכי הוי לאו שאין בו מעשה כמבואר בש"ס גבי הקפה. ועיין משך חכמה ויקרא פכ"א פס' ה

¹⁹⁸ שו"ע ונו"כ שם יא

¹⁹⁹ מנחת חינוך תסז אות ו כמו בהקפה דמותר להקיף הגוי ולאוסרים שם הכ"נ אסור

²⁰⁰ כמו בהקפה עיי"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

